

Azadi Ahmadabadi, Ghasem (2023). Iran's Scientific Prominences in Social Sciences Compared to Some Islamic Countries. *Journal of Knowledge-Research Studies*, 2 (3), 7-30.

Doi: 10.22034/jkrs.2024.59277.1049

URL: https://jkrs.tabrizu.ac.ir/article_17549.html

©The Author(s)

Publisher: University of Tabriz

The paper is an open access and licensed under the Creative Commons CC BY NC license.

Iran's Scientific Prominences in Social Sciences Compared to Some Islamic Countries

Ghasem Azadi Ahmadabadi¹

Received: October, 25, 2023

Revised: December, 01, 2023

Accepted: December, 07, 2023

Published: December, 20, 2023

Abstract

Purpose: The significance of scientific and technological advancements in today's world is such that the development of many countries is largely measured through them. Humanities and social sciences hold a special position in this regard. This study aims to investigate the overall situation of Iran in various sub-areas of social sciences from 2013 to 2022. It explores the areas that have achieved remarkable scientific prominence within each sub-area, as well as Iran's ranking compared to other countries within those fields.

Methodology: This research adopts an applied approach with an analytical-descriptive method. It utilizes a scientometric approach and the scientific prominence index. The research encompasses Muslim countries such as Iran, the United Arab Emirates, Indonesia, Pakistan, Turkey, Saudi Arabia, Iraq, Lebanon, Malaysia, and Egypt. The study focuses on their scientific outputs in diverse disciplines within the realm of social sciences. Data is collected using Scival database and the classification of research and development fields (FORD).

Findings: During the studied period, a total of 50,954 scientific outputs from Iran within the field of social sciences were indexed in the Scopus database. The subfields of "Economics and Business," "Other Social Sciences," "Psychology and Cognitive Sciences," "Political Sciences," "Law," "Education," "Economic and Social Geography," "Sociology," and "Media and Communication" showcased the highest volume of scientific output, respectively. Iran displayed relative advantages in subjects such as supply chains, supply chain management, industry, sports, students, heroes, water resources, water management, media, news, journalism, attention, brain, learning, internet, students, as well as "housing, neighborhood, gentrification." However, the findings indicated limited scientific output in the media subfield. Additionally, sociology made a modest contribution, while the country as a whole did not fare well in terms of prominent subject areas.

Conclusion: The findings of this study present two distinct approaches or steps to the policymakers, managers, and planners in the field of science and technology, particularly within social sciences. Firstly, they should capitalize on Iran's competitive advantages and strengthen them further. Secondly, efforts should be made to invest in areas that exhibit limited quantitative and qualitative contributions, bringing them to a relative level of maturity. These approaches can be implemented at both the micro and macro levels of the country's science and technology ecosystem.

Value: The utilization of strategic reference bases, such as SciVal, offers the opportunity to analyze various fields from a broad perspective that aligns with policy development and aids in identifying competitive advantages.

Keywords: Scientific Excellence; Scientific Leadership; Social Sciences; Iran's Scientific Outputs; Scientific Prominences

1. Assistant Professor, Policy evaluation and Monitoring of Science, Technology, and Innovation Department, National Research Institute for Science Policy (NRISP), Tehran, Iran. (Corresponding Author) azadi_gh@yahoo.com.

Extended Abstract

Introduction: The importance of science and technology achievements in today's world is such that a large part of a country's development is evaluated based on them. Humanities and social sciences are particularly important in this regard. Assessing a country's position and performance in science and technology outputs requires continuous observation and monitoring. This necessitates that every country measures its scientific position at the international level, capitalizes on its relative advantages, and addresses its weaknesses.

Purpose: The objective of this study is to investigate Iran's overall situation in each sub-field of humanities between 2013 and 2022. Additionally, it aims to identify the most scientifically prominent areas within each sub-field and compare Iran's rank with other countries.

Methodology: This research has a practical purpose and utilizes a descriptive analysis methodology with a scientometric approach and relevant indicators. The research community includes Muslim countries such as Iran, United Arab Emirates, Indonesia, Pakistan, Turkey, Saudi Arabia, Iraq, Lebanon, Malaysia, and Egypt. The scientific outputs of various fields in humanities were extracted using the Field-Weighted Citation Impact (FWCI) index. There are six subject categories in this field: agricultural sciences, engineering and technologies, human sciences, medical sciences, social sciences, and natural sciences. The sub-fields of humanities include "Economy and Business," "Other Social Sciences," "Psychology and Cognitive Sciences," "Political Sciences," "Law," "Education," "Economic and Social Geography," "Sociology," and "Media and Communications." Data was collected from the Scival citation database during September 2-8, 2022. It should be noted that prominence indicates the movement or visibility of a specific topic, but does not denote importance. Calculating a topic's prominence involves considering three metrics: citation count, Scopus views count, and average Cite Score.

Findings: During the studied period, a total of 50,954 scientific outputs from Iran in humanities were indexed in the Scopus database. The sub-fields with the highest number of scientific outputs were "Economics and Business," "Other Social Sciences," "Psychology and Cognitive Sciences," "Political Sciences," "Law," "Education," "Economic and Social Geography," "Sociology," and "Media and Communication." In terms of citations received, the sub-fields "Economy and Business," "Political Sciences," "Law," "Other Social Sciences," "Psychology and Cognitive Sciences," "Economic and Social Geography," "Education," "Sociology," and "Media and Communication" had the highest numbers respectively. "Law," "Political Science," "Economics and Business," and "Economic and Social Geography" showed higher citation rates and weighted citation impact compared to other sub-fields. The sub-fields of "Psychology and Cognitive Sciences," "Economics and Business," and "Other Social Sciences" had the most active authors.

Subjects such as "Supply chains; Supply Chain Management; industry; 'Sports, students, heroes'; Water; Water resources and water management'; 'Media; news; journalism'; 'Attention, Brain, Learning'; 'Internet, students' and 'housing; The

Journal of
Knowledge-Research Studies
(JKRS)

Vol 2

Issue 3

Serial Number 5

2023

Neighborhood; Enlightenment' are areas where Iran has a scientific comparative advantage. However, the country's scientific output in the media sub-field is low, followed by sociology, indicating room for improvement. Moreover, Iran does not have a strong position in terms of scientific impact in globally prominent fields. One notable finding from this study is that Pakistan, Saudi Arabia, and the UAE show good scientific capacities in the sub-fields of economy and business; education; law; media and communication; political science; and psychology and cognitive sciences. One proposed solution is for managers, planners, and researchers to establish cooperation with these countries, taking advantage of their scientific advantages.

Value: Evaluating a country's scientific and technological outputs and determining its position among other regional countries and competitors is crucial. The findings of this study suggest different approaches or steps for policymakers, managers, and planners in the country's science and technology sector, especially in humanities. First, they should capitalize on their scientific competitive advantages and strengthen them. Second, they should invest in areas where the country has made limited quantitative and qualitative contributions, bringing them to relative maturity. These approaches can be implemented at both the micro and macro levels of the country's science and technology ecosystem. Pakistan, Saudi Arabia, and the UAE are suitable options for communication and strengthening scientific diplomacy due to their scientific advantages.

References

- Abdolahpour, E., & Abjadian, F. (2023). Thematic Evaluation of Islamic Art Studies in the Scopus Database with an Emphasis on the Articles of Iranian Researchers. *Paykareh*, 12(32), 21-36. doi: 10.22055/pyk.2023.18322 [In Persian]
- Azadi Ahmadabadi, G. (2023). Evaluation of the Position of Scientific Leadership of the Islamic Republic of Iran among the Regional Countries Based on 2010 to 2020 Data. *Academic Librarianship and Information Research*, 57(1), 79-100. doi: 10.22059/jlib.2023.358236.1686 [In Persian]
- Azadi Ahmadabadi, G. (2020). *Explanation concepts, policies and indicators in scientific, technological and innovation leadership*. Research Project, National Research Institute for Science Policy. [In Persian]
- Biglu, M. H., Chakhmachi, N., & Biglu, S. (2014). Scientific study of Middle East countries in psychology. *Collnet Journal of Scientometrics and Information Management*, 7(2), 293-296. <https://doi.org/10.1080/09737766.2013.832900>
- Cardoso, L., Silva, R., Almeida, G. G. F. D., & Lima Santos, L. (2020). A bibliometric model to analyze country research performance: SciVal topic prominence approach in tourism, leisure and hospitality. *Sustainability*, 12(23), 9897. <https://doi.org/10.3390/su12239897>
- Cavacini, A. (2016). Recent trends in Middle Eastern scientific production. *Scientometrics*, 109(1), 423-432. DOI:10.1007/s11192-016-1932-3
- Elsevier. (2019). *Research Intelligence Research Metrics Guidebook*. <https://www.mcgill.ca/research/files/research/elsevier-research-metrics-book-r5-web.pdf>
- Elsevier. (2023). *Topic Prominence in Science – SciVal*. <https://beta.elsevier.com/products/scival/overview/topic-prominence?trial=true>
- Franssen, T., & Wouters, P. (2019). Science and its significant other: Representing the humanities in bibliometric scholarship. *Journal of the Association for Information Science and Technology*, 70(10), 1124-1137. <https://doi.org/10.1002/asi.24206>
- Ghaffari, S., zakiani, S., & maleki I. (2019). Evaluation of scientific productions of Psychology Researchers in the ISI citation system during 2013-2017: Scientific Study.

Journal of
Knowledge-Research Studies
(JKRS)

Vol 2

Issue 3

Serial Number 5

2023

Journal of
Knowledge-Research Studies
(JKRS)

Vol 2

Issue 3

Serial Number 5

2023

- Journal of Modern Medical Information Sciences*, 5 (1) ,33-40. Doi:10.29252/jmis.5.1.33 [In Persian]
- Ghanadinezhad, F., & Heidari, G. (2020). Methods and Indicators for the Evaluation of Scientific Production in the Humanities and Social Sciences: A Systematic Review. *Scientometrics Research Journal*, 6(2), 203-230. doi: 10.22070/rsci.2020.4998.1341 [In Persian]
- Hammarfelt, B. (2016). Beyond coverage: Toward a bibliometrics for the humanities. In M. Ochsner, S. E. Hug & H.-D. Daniel (Eds), *Research Assessment in the Humanities Towards Criteria and Procedures* (pp. 115–132). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-29016-4_10
- Hosseini, S. H., & Shahabi, R. (2018). Humanities in Iran: Current Status and Strategies to Promotion that with Use of SWOT Model. *Pizhuhish nāmah-i intiqādī-i mutūn va barnāmah hā-yi ūlūm-i insāni (Critical Studies in Texts & Programs of Human Sciences)*, 18(1), 101-126. [In Persian]
- Janavi, E., Mansourzadeh, M. J., & Shahmoradi, B. (2022). Investigating the Priorities of the National Master Plan for Science and Education with Adjacent Scientific Fields for Diversification of Iran Research System by Scientific Complexity Approach. *Scientometrics Research Journal*, 8(2), 1-30. doi: 10.22070/rsci.2021.13754.1469 [In Persian]
- Karimi, R.; Tabatabaee, F. (2020). Study Of The Trend Of Scientific Products Of Islamic Countries In The Field Of Gender, Women And Family In Web Of Science Website. *Safineh*, 69(18), 27-50. [In Persian]
- Khasseh, A. A., Sadeqi, S., Ezzati, I., & Ghaffari, S. (2017). A Study on Quranic Studies Position in Universal Science Production by Science Measurement Techniques. *Quarterly Sabzevaran Fadak*, 7(28), 47-69. [In Persian]
- Khoubnasabjafari, M., Sadeghifar, E., Khalili, M., Ansarin, K., & Jouyban, A. (2012). Research performances of Organization of Islamic Conference (OIC) members. *BioImpacts: BI*, 2(2), 111-122. doi : 10.5681/bi.2012.017
- Klavans, R., & Boyack, K. W. (2017). Research portfolio analysis and topic prominence. *Journal of Informetrics*, 11(4), 1158-1174. <https://doi.org/10.1016/j.joi.2017.10.002>
- Loprieno, A., Werlen, R., Hasgall, A. & Bregy, J. (2016). The “Mesurer les Performances de la Recherche” project of the Rectors’ Conference of the Swiss Universities (CRUS) and its further development. In M. Ochsner, S. E. Hug & H.-D. Daniel (Eds), *Research Assessment in the Humanities Towards Criteria and Procedures* (pp. 13–22). Zürich: Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-29016-4_2
- Miramini, S., Rabiei, A., Mahmoudi Maimand, M., & Parhishkar, M (2014). Construction of knowledge-based indicators for Science and Technology Sector in the Vision Document of the Islamic Republic of Iran. *Economic Strategy*, 3(11), 33-50. [In Persian]
- Mostafavi, I., & Kiani, H. R. (2015). Comparative evaluation of the leading Islamic countries in science production; Iran, Turkey, Egypt, and Pakistan in Essential Science Indicators database. *Scientometrics Research Journal*, 1(1), 51-68. doi: 10.22070/rsci.2015.375 [In Persian]
- Nokarizi, M., & Alian, M. (2016). Examining the status of scientific productions of Birjand University faculty members in the Scopus database with an emphasis on scientific cooperation. *Information and Librarianship*, 30(8), 57-78. [In Persian]
- Oldac, Y. I. (2022). Global science and the muslim world: overview of muslim-majority country contributions to global science. *Scientometrics*, 127(11), 6231-6255. DOI:10.1007/s11192-022-04517-0
- Osareh, F., & Baji, F. (2009). Influential scientific productions of Iranian social science authors in web of science in 1990 to 2006. *Studies in Library and Information Science*, 3 (2), 65-76. [In Persian]
- Qarabaglu, V. (2014). *Analysis of Iran's scientific competences based on international outputs*. Master's thesis. Shahid University. [In Persian]

- Ryan, J. C., & Daly, T. M. (2019). Barriers to innovation and knowledge generation: The challenges of conducting business and social research in an emerging country context. *Journal of Innovation & Knowledge*, 4(1), 47-54. <https://doi.org/10.1016/j.jik.2017.10.004>
- Safahieh, H., & Sharifi Fard, Z. (2020). Comparative Study of Scientific and Technological Outputs of the Islamic Republic of Iran and other Members of D8 Countries. *Science and Technology Policy Letters*, 10(4), 53-68. [In Persian]
- Sheikhzadeh, H. (2014). Humanities: Transformation and promotion in line with Iran's national interests. *International Conference on New Approaches in Humanities*, Malaysia. <https://civilica.com/doc/439581> [In Persian]
- Sooryamoorthy, R. (2020). *Scientometrics for the humanities and social sciences*. (Qasim Azadi Ahmedabadi & Mahmoud Sangri, Trans.). chapar. [In Persian]
- Suzanchi, H. (2007). Comprehensive scientific map of the country and reviews about it. *Pegah Hoza*, 246. [In Persian]
- Vaseghi bady, M., javanali azar, M., & khandan, A. (2021). Identifying and Prioritizing the Obstacles of Achieving Scientific Marjaiyat in Humanities & Social Science (Case Study of Imam Sadiq University). *Strategic Management Thought*, 15(1), 29-72. doi: 10.30497/smt.2021.239314.3117. [In Persian]

Journal of
Knowledge-Research Studies
(JKRS)

Vol 2

Issue 3

Serial Number 5

2023

آزادی احمدآبادی، قاسم (۱۴۰۲). برجستگی های علمی ایران در حوزه علوم اجتماعی در مقایسه با برخی کشورهای اسلامی.

Doi: 10.22034/jkrs.2024.59277.1049

نشریه مطالعات دانش پژوهی، ۲ (۳): ۷-۳۰.

URL: https://jkrs.tabrizu.ac.ir/article_17549.html

ناشر: دانشگاه تبریز

© نویسندگان

این مقاله به صورت دسترسی باز و با لایسنس CC BY NC کرییتیو کامنز قابل استفاده است.

برجستگی های علمی ایران در حوزه علوم اجتماعی در مقایسه با برخی کشورهای اسلامی

قاسم آزادی احمدآبادی^۱

۱. استادیار، گروه پژوهشی ارزیابی سیاست ها و پایش علم، فناوری و نوآوری، مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور، تهران، ایران (نویسنده

مسئول) azadi_gh@yahoo.com

تاریخ بازنگری: ۱۰ آذر ۱۴۰۲

تاریخ دریافت: ۳ آبان ۱۴۰۲

تاریخ انتشار: ۲۹ آذر ۱۴۰۲

تاریخ پذیرش: ۱۶ آذر ۱۴۰۲

چکیده

هدف: اهمیت دستاوردهای علم و فناوری در دنیای امروز چنان است که بخش اعظمی از توسعه کشورها بر اساس آن ها ارزیابی می شود. علوم انسانی و اجتماعی در این میان جایگاه ویژه ای دارند. این مطالعه در پی بررسی وضعیت کلی ایران در هریک از زیرحوزه های موضوعی علوم اجتماعی در بازه زمانی ۲۰۱۳-۲۰۲۲، حوزه های دارای بیشترین برجستگی علمی و رتبه ایران در مقایسه با دیگر کشورهای مورد مطالعه در هریک از آن زیرحوزه ها است.

روش شناسی: این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش، تحلیلی- توصیفی است که با رویکرد علم سنجی و شاخص برجستگی علمی انجام شده است. جامعه پژوهش، بروندهای علمی حوزه های مختلف علوم اجتماعی کشورهای مسلمان شامل ایران، امارات متحده عربی، اندونزی، پاکستان، ترکیه، عربستان، عراق، لبنان، مالزی و مصر را شامل می شود و داده های پایگاه سایول و طبقه بندی زمینه های تحقیق و توسعه (فورد) مبنای استخراج اطلاعات قرار گرفته است.

یافته ها: در بازه زمانی مورد مطالعه، ۵۰۹۵۴ برونداد علمی از کشور ایران در حوزه علوم اجتماعی در پایگاه اسکوپوس نمایه شده است. زیرحوزه های «اقتصاد و کسب و کار»، «سایر علوم اجتماعی»، «روان شناسی و علوم شناختی»، «علوم سیاسی»، «حقوق»، «آموزش»، «جغرافیای اقتصادی و اجتماعی»، «جامعه شناسی» و «رسانه و ارتباطات» به ترتیب بیشترین حجم خروجی علمی را داشته اند. «زنجیره های تأمین، مدیریت زنجیره تأمین، صنعت»، «ورزش، دانشجویان، قهرمانان»، «آب، منابع آب و مدیریت آب»، «رسانه، اخبار، روزنامه نگاری»، «توجه، مغز، یادگیری»، «اینترنت، دانشجویان» و نیز «مسکن، محله، اعیان سازی» از جمله موضوعاتی هستند که ایران در آن ها دارای مزیت نسبی است. یافته ها نشان داد که بروندهای علمی کشور در زیرحوزه رسانه بسیار پایین است. بعد از آن، سهم جامعه شناسی اندک است. ضمن اینکه در مجموع کشور از نظر حوزه های موضوعی برجسته نیز جایگاه مناسبی ندارد.

نتایج: یافته های این مطالعه دو رویکرد یا گام متفاوت را پیش روی سیاست گذاران، مدیران و برنامه ریزان حوزه علم و فناوری کشور، به ویژه در حوزه علوم اجتماعی قرار می دهد: نخست اینکه بر مزیت های رقابتی خود تکیه و آن ها را تقویت کنند. دوم اینکه در حوزه هایی که سهم کمی و کیفی اندکی برای کشور وجود دارد سرمایه گذاری کنند و آن ها را به بلوغ نسبی برسانند. این رویکردها می تواند در سطح خرد یا در سطح کلان زیست بوم علم و فناوری کشور اتخاذ و پیگیری شود.

اصالت و ارزش: استفاده از پایگاه های استنادی راهبردی از جمله سایول، امکان بررسی حوزه های مختلف را از منظری کلان و در راستای خط مشی گذاری و شناسایی مزیت های رقابتی فراهم می آورد.

کلیدواژه ها: برتری علمی، مزیت نسبی علمی، حوزه علوم اجتماعی، تولیدات علمی ایران، برجستگی های علمی

۱- مقدمه

یکی از شاخص‌های رشد و توسعه کشورها، توان و ظرفیت علمی آنهاست. از این رو در راستای تحقق اهداف توسعه‌ای، رصد و هدایت پژوهش‌ها به‌سوی اولویت‌های برگرفته از نیازها، امری اجتناب‌ناپذیر است. یکی از گام‌های مهم در شناسایی نیازهای اساسی کشور که در جهت‌دهی و تعریف پژوهش‌های آتی نقشی محوری دارد، بررسی و تجزیه و تحلیل مستمر فعالیت‌های پژوهشی است. ارزشیابی فعالیت‌های پژوهشی، مدیران و برنامه‌ریزان را قادر می‌سازد با هزینه کمتر، بیشترین استفاده را از منابع مالی و انسانی ببرند و از آن در بهینه‌سازی ساختار اقتصادی- اجتماعی کشور بهره‌جویند. علاوه بر این، بررسی خروجی‌های علمی، ابزار مناسبی در راستای شناخت وضعیت گذشته و سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی صحیح فراهم می‌آورد و موجب هدف‌دار کردن حرکت‌های علمی و تعیین اولویت‌های پژوهشی و نیز شناسایی نقاط ضعف و کمبودهای موجود در حوزه‌های مختلف علمی می‌شود. «علم‌سنجی» از رایج‌ترین ابزارها برای مطالعه و بررسی وضعیت تولید اطلاعات علمی در سطح ملی و بین‌المللی است. از این طریق، وضعیت کشورهای مختلف در تولید اطلاعات علمی مشخص و از لحاظ کمی و کیفی با یکدیگر مقایسه می‌شوند.

نشریه مطالعات دانش پژوهی

صفحه ۸

دوره ۲، شماره ۳

پیاپی ۵

۱۴۰۲

تحقق اهداف سند چشم‌انداز بیست‌ساله کشور از بُعد علمی و پژوهشی، که در آن ایران کشوری توسعه‌یافته با جایگاه اول اقتصادی و علمی در سطح منطقه است، مستلزم مشارکت همه‌جانبه و تحرک علمی دانشگاه‌ها، مؤسسات پژوهشی و پژوهشگران کشور است. نائل شدن به چنین جایگاهی محقق نخواهد شد مگر با برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری کارآمد علمی که لازمه آن، شناسایی نقاط ضعف و کمبودهای موجود در عرصه تولیدات علمی، تعیین اولویت‌های پژوهشی و هدف‌دار کردن حرکت‌های علمی است (جنوی و همکاران، ۱۴۰۱). در ارزیابی‌های علم‌سنجی، اصلی‌ترین معیار برای تعیین جایگاه علمی و رتبه‌بندی کشورها، میزان مشارکت در تولید علم، نوآوری و فناوری و به‌طور کلی مشارکت در روند توسعه علوم جهانی عنوان شده است. به عبارت دیگر، امروزه علم، فناوری و نوآوری نماد تلاش بشر در دستیابی به زندگی بهتر تلقی می‌شود و اهمیت آن چنان است که بخش اعظمی از توسعه کشورها نیز بر اساس دستاوردهای علمی و فناوری آن‌ها ارزیابی می‌شود (نوکاریزی و علیان، ۱۳۸۶).

علوم انسانی و اجتماعی در ایران به دلایل مختلف دارای اهمیت‌اند. یکی از مهم‌ترین دلایل اهمیت این علوم، وجود رابطه تنگاتنگ میان توسعه و علوم انسانی و اجتماعی است (قنادی‌نژاد و حیدری، ۱۴۰۰). می‌توان ادعا کرد پیشرفت‌های اجتماعی و علمی پیوندی ناگسستنی با پیشرفت علوم انسانی دارد و بازماندن در این زمینه می‌تواند در بلندمدت آسیب‌هایی جبران‌ناپذیر بر جامعه وارد سازد (حسینی و شهابی، ۱۳۹۷). بخش درخور توجهی از توسعه و رخدادهای فرهنگی، تاریخی، اجتماعی، اعتقادی، اقتصادی و سیاسی دنیا نتیجه ایده‌های صاحب‌نظران در علوم انسانی است (شیخ‌زاده، ۱۳۹۴).

حوزه علوم انسانی و اجتماعی بر اساس نقشه جامع علمی کشور از حوزه‌های اولویت‌دار و راهبردی محسوب می‌شود که می‌تواند نقش مؤثری در پیشرفت و بهبود وضعیت علم و فناوری کشور ایفا نماید.

«متحول سازی و ارتقای کمی و کیفی علوم انسانی و هنر مبتنی بر معارف اسلامی» ازجمله راهبردهای کلان این سند است. همچنین راهبردها و اقدامات ملی موردتوجه عبارت اند از:

۱. حمایت از تولید و کاربردی کردن علوم انسانی با جهت گیری اسلامی؛
۲. تدوین قوانین و مقررات موردنیاز و تقویت کرسی های نظریه پردازی و نقد و مناظره برای تولید علوم انسانی و تحقق مرجعیت علمی؛
۳. ایجاد سازوکارهای تشویق نظریه پردازان در حوزه های علوم انسانی و معارف اسلامی و انتشار دستاوردهای آنان؛

۴. ارتقای جایگاه کرسی های نظریه پردازی برای فعالیت در سطح بین المللی با تأکید برجهان اسلام؛
۵. ایجاد سازوکارهای لازم برای تقویت مواجهه انتقادی و تطبیقی با متون ترجمه ای در علوم انسانی؛
۶. ایجاد گرایش های میان رشته ای بین شاخه های علوم اسلامی و علوم انسانی و سایر علوم؛
۷. حمایت از تأسیس و فعالیت مراکز نخبه پرور در حوزه علوم انسانی مبتنی بر مبانی اسلامی؛
۸. ایجاد نظام حمایت معنوی و اعتباری و مالی از پژوهش های علوم انسانی مبتنی بر مبانی اسلامی و حمایت از تألیفات، رساله ها، پژوهش ها و سمینارهای علمی تخصصی.

اگرچه از علم سنجی اساساً به مثابه ابزاری مؤثر برای مطالعه علم (غیر از علوم انسانی و اجتماعی) استقبال شد و کاربردهای آن در دیگر قلمروهای دانش علمی نیز آزمایش شد، اما به تدریج در مطالعه رشته ها و موضوعات در علوم انسانی و اجتماعی موردتوجه قرار گرفت. دانشمندان علوم اجتماعی مسیر رشته های موجود در علوم انسانی و اجتماعی را برای تحلیل علم سنجی باز کردند (سوریامورتی^۱، ۱۴۰۲). هامارفلت اعتقاد دارد که هدف علم سنجی در علوم انسانی و اجتماعی، مطالعه پایگاه های داده یا پوشش آنها نیست، بلکه ارتقای دانش ساختارهای ارتباطی در پژوهش ها است. بنابراین مطالعات علم سنجی نقش جدی تری در درک ماهیت پژوهش ها و انتشارات در علوم انسانی و اجتماعی ایفا می کنند (هامارفلت^۲، ۲۰۱۶).

فرانسن و ووترز^۳ (۲۰۱۹) پژوهش های علم سنجی را به سه دسته تقسیم می کنند: الف) برخی به شاخص های علم سنجی و ارزیابی پژوهش ها مربوط می شوند؛ ب) برخی روش های ترسیم نقشه علمی هستند که ساختار شناختی علوم انسانی را مطالعه می کنند؛ و ج) پژوهش هایی که به استفاده از پایگاه های اطلاعاتی ملی و منطقه ای برای مطالعه شیوه های انتشار می پردازند.

ظرفیت علم سنجی در مطالعه رشته های علوم انسانی و اجتماعی می تواند به ایجاد ارزش و جهت گیری در راستای توسعه بسیاری از رشته های علوم انسانی و اجتماعی بینجامد (سوریامورتی، ۱۴۰۲). یکی از اهداف مطالعات علم سنجی، ترسیم توسعه یا افول رشته ها و یافتن مسیر پیشرفت یا انحطاط آنهاست. ارزیابی تحقیق، یکی دیگر از حوزه های اصلی است. تعداد کمی از مطالعات سنجش و ارزیابی تحقیق در علوم انسانی و اجتماعی به نتیجه رسیده اند. مهم ترین هدف ارزیابی پژوهش، پاسخ گو کردن پژوهش و آگاهی

1 . Suryamurthy
2 . Hammarfelt
3 . Franssen & Wouters

از نقاط قوت و ضعف پژوهش، در هر دو سطح فردی و سازمانی است (لوپرینو و همکاران^۱، ۲۰۱۶). یکی از ابزارها و رویکردهای این قبیل از ارزیابی‌ها کسب آگاهی از این امر است که حوزه‌های مختلف علم متعلق به یک کشور خاص به چه میزان تکامل یافته و در سطح جهانی مطرح شده است. برای این منظور شاخص‌هایی نیز پیشنهاد شده است.

برجستگی^۲ موضوع در علم، قابلیت پایگاه سایول^۳ را به عنوان ابزار ارزیابی و تحلیلی پیشرفته و بخش مهمی از برنامه‌ریزی راهبردی در حوزه پژوهش، افزایش داده است. با تجزیه و تحلیل داده‌ها مشخص خواهد شد کشورها یا مؤسسه‌ها در حال حاضر در چه موضوعاتی فعال هستند و کدام موضوعات شتاب بالایی دارند و احتمالاً از طریق تجزیه و تحلیل حدود ۹۶۰۰۰ موضوع و ۱۵۰۰ موضوع خوشه از بودجه خوبی برخوردار خواهند شد. می‌توان برنامه‌ریزی راهبردی را با مروری بر موضوعات مرتبط با مؤسسات، کشورها یا پژوهشگران تقویت کرد و بینش خوبی در این باره که پژوهشگران در موضوعات خاصی فعال‌اند، موضوعاتی که هم‌تایان و رقبای آنها فعال‌اند و موضوعات مرتبط به دست آورد (آزادی احمدآبادی، ۱۳۹۹).

موضوع، مجموعه‌ای از انتشارات با علاقه فکری مشترک است و می‌تواند بزرگ یا کوچک، جدید یا قدیمی، در حال رشد یا روبه‌زوال باشد. باگذشت زمان، موضوعات جدید ظاهر می‌شوند و با پویایی موضوعات، تکامل خواهند یافت. یک مقاله می‌تواند فقط به یک موضوع و یک موضوع می‌تواند به یک خوشه موضوعی تعلق داشته باشد (کاردوسو و همکاران^۴، ۲۰۲۰). انتشارات اسکوپوس از سال ۱۹۹۶ تاکنون با استفاده از تجزیه و تحلیل استنادی مستقیم در دسته‌های موضوعات و خوشه‌های موضوعی دسته‌بندی می‌شوند. از برجسته بودن موضوع در علم می‌توان به شکل‌های مختلف استفاده کرد از جمله:

- رؤسای دانشگاه، مدیران ارشد پژوهش، متولیان یا مدیران گروه‌ها می‌توانند برنامه‌ریزی راهبردی پژوهش‌ها را با مروری بر خروجی مؤسسات و هم‌تایان خود غنی سازند.
- شبکه‌های خدمات پژوهشی و کتابخانه‌ها می‌توانند گزارش‌های سطح مدیریت را تقویت کنند، تلاش‌های همکاری را تسهیل و تقویت کرده و اطلاعاتی درباره مؤسسات و پژوهشگران کلیدی در موضوعات و زمینه‌های پژوهشی فراهم کنند.
- اساتید و پژوهشگران می‌توانند کارشناسان و همکاران بالقوه بین بخشی را در موضوعات خاص شناسایی کنند و موضوعاتی را که احتمالاً به خوبی تأمین مالی می‌شوند، مشخص کنند.
- دولت‌ها و نهادهای تأمین مالی می‌توانند فعالیت‌های پژوهشی کشورهای خود را مشخص و مؤسسات و پژوهشگران کلیدی در موضوعات مورد نظر را شناسایی نمایند.

1 . Loprieno et al.
2 . Prominence
3 . SciVal
4 . Cardoso, et al.

- گروه‌های تحقیق و توسعه شرکتی می‌توانند شرکای فناوری راهبردی بالقوه، تخصص دانشگاهی و موضوعاتی که رقبا در آن‌ها فعال‌اند را شناسایی و پیدا کنند (الزوی^۱، ۲۰۲۲).

یکی از وجوه و ابعاد مرجعیت علمی، برتری در سطح پژوهش و خروجی‌های علمی در سطح بین‌الملل است. تعیین جایگاه کشورها در حوزه‌های علمی در مقایسه با سایر کشورها می‌تواند یکی از سطوح مرجعیت و پیشگامی علمی را تبیین کند. این جایگاه را می‌توان با رویکرد علم‌سنجی و با شاخصی که پایگاه سایول تحت عنوان برجستگی علمی مطرح کرده، بررسی و مطالعه نمود. به این ترتیب، نظر به اهمیت و جایگاه علوم اجتماعی و فعالیت‌های علمی و پژوهشی در این حوزه، مطالعه حاضر تلاش دارد برجستگی‌های علمی ایران را در حوزه علوم اجتماعی در بازه زمانی ده‌ساله ۲۰۱۳ تا ۲۰۲۲ شناسایی و آن‌ها را با برخی کشورهای اسلامی مقایسه کند. درواقع، این مطالعه با سه پرسش روبه‌روست:

۱. وضعیت کلی ایران در زیرحوزه‌های موضوعی علوم اجتماعی در بازه زمانی ۲۰۱۳-۲۰۲۲ چگونه است؟

۲. حوزه‌های دارای بیشترین برجستگی علمی در زیرحوزه‌های موضوعی علوم اجتماعی کدام‌اند؟

۳. رتبه ایران در مقایسه با دیگر کشورهای مورد مطالعه در زیرحوزه‌های دارای برجستگی علمی چیست؟

نشریه مطالعات دانش پژوهی

۲-پیشینه پژوهش

به دنبال جست‌وجوهای جامع در پایگاه‌های علمی داخلی و خارجی، پژوهشی یافت نشد که برجستگی‌های علمی ایران را در حوزه علوم اجتماعی ارزیابی و تحلیل کرده باشد. در ادامه، مطالعاتی ملی و بین‌المللی که با رویکردها و داده‌های مختلف تلاش کرده‌اند جایگاه ایران را در برخی حوزه‌های علمی روشن سازند، معرفی می‌شود.

آزادی احمدآبادی (۱۴۰۲) در مطالعه خود به ارزیابی جایگاه ایران در ابعاد و شاخص‌های علمی طی سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۰ و در مقایسه با برخی کشورهای منطقه پرداخت. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که ایران در ابعاد مختلف علمی و در سال‌های مورد مطالعه، جایگاه‌های متفاوتی را احراز کرده است. طی سال‌های مورد مطالعه، کیفیت آثار علمی کشور در عرصه بین‌المللی بیش از کمیت آن رشد کرده است. رژیم اشغالگر قدس، عربستان و ترکیه رقبای اصلی ایران در این زمینه هستند. تعداد مجلات نمایه ایران در پایگاه استنادی وب‌آوساینس در مقایسه با برخی کشورهای منطقه پایین‌تر است. در بعد حوزه‌های پژوهشی نوظهور نیز کشورهایی هستند که موقعیت بهتری نسبت به کشور ما دارند و توانسته‌اند در مسیر علم جهانی و حوزه‌های موضوعی سرآمد به فعالیت علمی بپردازند.

در پژوهش عبدالله پور و ابجدیان (۱۴۰۲) سعی بر آن بوده که مقالات حوزه هنر اسلامی در مجلات نمایه پایگاه اسکوپوس به صورت موضوعی ارزیابی شود. این پژوهش نشان داد پرتکرارترین کلمات کلیدی در

کل بازه زمانی بررسی شده، به جز هنر اسلامی، موزه، صنایع دستی، هنر و هندسه نقوش بوده و مجله هالی^۱ با داشتن بیشترین انتشار مقالات بهترین مجله حوزه هنر اسلامی بوده است. همچنین مشخص شد که کشور آمریکا بیشترین تولیدات را در این حوزه و دانشگاه «محمد بن عبدالله»، «آکسفورد» و «هنر اسلامی» تبریز رتبه اول را در مشارکت تولیدات این حوزه داشته‌اند. دیگر نتایج نشان داد روند انتشار پژوهش‌های حوزه هنر اسلامی صعودی است. همچنین ایران رتبه پنجم میزان تولید انتشارات حوزه اسلامی را به خود اختصاص داده است.

اولدک^۲ (۲۰۲۲)، مطالعه‌ای درباره مقالات علمی منتشرشده توسط ۱۵ نظام علمی انجام داده است. به طور خاص، کمیت و تأثیر علمی مقالات منتشرشده بین سال‌های ۱۹۹۰ و ۲۰۲۰ را بررسی کرده و تحلیلی مبتنی بر حوزه پژوهشی از روند انتشارات مقاله ارائه کرده است. یافته‌ها نشان داده که سهم مشارکت اکثریت مسلمان در علم جهانی هنوز اندک است، زیرا آن‌ها در سه دهه گذشته فقط ۵/۱۵ درصد از کل مقالات وب علم را در سطح جهان منتشر کرده‌اند. دانشمندان مقیم ترکیه بیشترین تعداد مقالات منتشرشده را دارند. ایران سریع‌ترین کشور در حال رشد بوده و عربستان بیشترین تعداد مقالات مشترک را منتشر کرده است. مصر، ایران، مالزی، عربستان، پاکستان و ترکیه، به طور پیوسته خود را از سایرین در تجزیه و تحلیل انتشارات مبتنی بر منطقه و روندهای کلی متمایز می‌کنند، ترکیه و ایران کشورهای قوی در گروه هستند.

پژوهش صفاهیه و شریفی فرد (۱۳۹۹) باهدف بررسی وضعیت ایران از منظر برونادهای علم و فناوری در بازه زمانی بیست‌ساله ۱۹۹۷ تا ۲۰۱۷ و مقایسه آن با کشورهای اسلامی عضو گروه دی ۸ انجام شده است. طبق یافته‌ها ایران در برونادهای علمی و استنادات، پس از ترکیه جایگاه دوم را دارد. در حوزه برونادهای فناورانه ایران به ترتیب در جایگاه دوم پس از مصر، جایگاه سوم پس از ترکیه و مالزی و جایگاه چهارم پس از ترکیه، مالزی و مصر قرار داشت. با توجه به نسبت برونادهای فناورانه به برونادهای علمی، ایران در بین هشت کشور جایگاه چندان مناسبی نداشته و از این حیث حتی از پاکستان، بنگلادش یا نیجریه عقب‌تر بوده است.

کریمی و طباطبایی امیری (۱۳۹۹) مطالعه‌ای را باهدف تعیین وضعیت تولیدات علمی کشورهای اسلامی در حوزه جنسیت، زنان و خانواده در پایگاه وب آوساینس و تعیین جایگاه ایران به منظور برنامه‌ریزی برای ارتقای جایگاه و تعیین اولویت‌های پژوهشی کشور در این حوزه انجام دادند. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که ترکیه، نیجریه و ایران دارای رتبه اول تا سوم در بین کشورهای اسلامی و قالب مقاله بیشترین میزان را به خود اختصاص داده است. دانشگاه Univ Nigeria سهم نخست در تولیدات علمی و دانشگاه علوم پزشکی تهران نیز پیش‌تاز در تولید علمی در حوزه زنان بوده‌اند. مجله هوم اکونومیک ریسرچ^۳ و

1. Hali
2. Oldac
3. Journal of Home Economics Research

انیاکوها^۱ بیشترین تولید را به خود اختصاص داده‌اند. حیطه‌های موضوعی زنان، جنسیت، شیوع، بهداشت و سلامت و خشونت خانگی نیز دارای بیشترین تولیدات علمی‌اند.

هدف از انجام پژوهش غفاری، کیانی و ملکی (۱۳۹۸) ارزیابی تولیدات علمی پژوهشگران حوزه روان‌شناسی طی سال‌های ۲۰۱۳-۲۰۱۷ در نظام استنادی وب‌آوساینس بود. یافته‌ها نشان داد بیشترین سهم تولیدات حوزه روان‌شناسی مربوط به سال ۲۰۱۷ است و اخلاق-رفتار، افسردگی، سلامت روان نقاط داغ را تشکیل می‌دهد. رفتار-اخلاق، سلامت، آموزش و پرورش، چشم‌انداز-دیدگاه‌ها و سلامت روانی پرکاربردترین مقولات حوزه روان‌شناسی بوده و سلامت روان بیشترین ارتباط را با دیگر حوزه‌های موضوعی این حوزه داشته است.

کاواسینی^۲ (۲۰۱۶) در مطالعه خود برای یافتن روندها، تولیدات علمی ۱۶ کشور از خاورمیانه را در طی دوره ۱۹۹۶-۲۰۱۴ با ۲۷ کشور اروپای غربی و متوسط جهانی مقایسه کرد. داده‌ها نشان داد ترکیه و ایران از نظر اسناد علمی تولیدشده پیشتازند و مصر و عربستان از کشورهای در حال ظهور در خاورمیانه بودند. همچنین، درحالی که ایران، ترکیه، عربستان و مصر به سرعت در حال افزایش در بهره‌وری پژوهشی هستند، در مقایسه با میانگین جهانی، هنوز عملکرد خوبی ندارند.

انتشارات حوزه روان‌شناسی در کشورهای خاورمیانه، موضوع تجزیه و تحلیل بیگلو و همکاران^۳ (۲۰۱۳) را تشکیل می‌دهد. داده‌ها از سایمگو^۴ جمع‌آوری شده است. تغییرات بین کشوری در تولید نشریات روان‌شناسی در منطقه طی یک دوره ۱۵ ساله منتهی به سال ۲۰۱۰ یافت شد. رژیم اشغالگر قدس با ۸۲ درصد از انتشارات قابل استناد در منطقه خاورمیانه در صدر فهرست قرار دارد. ۱۸ درصد باقی‌مانده متعلق به انتشارات ایران، کویت، لبنان، امارات، عراق، اردن، عمان، قطر، عربستان، سوریه و یمن است.

خوب‌نسب جعفری و همکاران^۵ (۲۰۱۲)، عملکرد علمی کشورهای عضو همکاری اسلامی را بررسی کردند. در این پژوهش، تعداد مقالات و اختراعات ثبت‌شده به همراه بهترین مجلات، نویسندگان، نوع سند، دانشگاه‌ها، زبان و موضوعات استخراج‌شده از اسکوپوس مبنای مقایسه قرار گرفت. تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان داد در سال‌های ۱۹۹۰-۱۹۹۴ ترکیه پیشروترین کشور است و پس از آن ایران، مصر، مالزی و نیجریه قرار دارند. کشورها بر اساس مقالات ۲۰۰۶-۲۰۱۰ به این صورت رتبه‌بندی می‌شوند: ترکیه، ایران، مالزی، مصر و پاکستان.

مصطفوی و کیانی (۱۳۹۴) مطالعه خود را باهدف مقایسه تولیدات علمی ایران، ترکیه، مصر و پاکستان در میان سال‌های ۲۰۰۲ تا ۲۰۱۲ انجام دادند. یافته‌های پژوهش نشان داد که از نظر سهم تولیدات علمی و میزان استنادها، به ترتیب، کشورهای ترکیه، ایران، مصر و پاکستان قرار دارند؛ ولی در رتبه‌بندی بر اساس متوسط میزان استناد به یک مقاله، کشور ایران پس از ترکیه، مصر و پاکستان قرار گرفته است. در متوسط

1. Anyakoha
2. Cavacini
3. Biglu et al.
4. SCImago
5. Khoubnasabjafari

میزان استناد به یک مقاله نیز، ترکیه در یازده رشته از رشته‌های ۲۲ گانه پایگاه در بالاترین جایگاه و در دو رشته در پایین‌ترین جایگاه و کشور ایران در یک رشته در بالاترین جایگاه و در ده رشته در پایین‌ترین جایگاه، به ترتیب «بهترین و ضعیف‌ترین» عملکرد را داشته‌اند. در مقایسه با کشورهای اسلامی پیشرو در تولید علم، رشد مقالات علمی ایران از لحاظ علمی چشمگیر است؛ در صورتی که میزان رشد استنادها در وضعیتی مطلوب قرار ندارد.

هدف پژوهش قره‌بقلو (۱۳۹۴) تحلیل و بررسی بر برجستگی‌های علمی ایران بر اساس بروندادهای بین‌المللی در بین سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۴ بود. جامعه آماری این پژوهش، برجستگی‌های علمی ایران و سایر کشورهای منطقه و توسعه‌یافته و همچنین دانشگاه‌ها و مؤسسات دارای برجستگی در پایگاه استنادی چندگانه سایول بود. یافته‌ها نشان داد در بین کشورهای منطقه ترکیه با ۴۸۳ برجستگی علمی اول است و ایران با ۴۵۴ برجستگی علمی در مکان دوم قرار دارد. مصر، رژیم صهیونیستی، پاکستان و عربستان در مکان بعدی قرار دارند. همچنین مشخص شد بین برجستگی علمی دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی با تعداد تولیدات علمی، همکاری‌های علمی، استناد، سابقه مؤسسات، تعداد اعضای هیئت علمی و دانشجویان تحصیلات تکمیلی رابطه وجود دارد.

هدف پژوهش خاصه و همکاران (۱۳۹۵) تحلیل و بررسی جایگاه پژوهش‌های قرآنی در تولید علم جهانی با استفاده از فنون علم‌سنجی بود. جامعه آماری را آن دسته از مطالعات قرآنی تشکیل می‌دهد که در بازه زمانی ۲۰ ساله در پایگاه وب‌آوساینس نمایه شده‌اند. یافته‌ها نشان داد که در بازه زمانی مذکور تعداد ۱۴۷۹ رکورد در حوزه قرآنی ثبت شده که فقط ۷۰ مورد آن متعلق به ایران است. بر اساس نتایج، ایالات متحده با انجام دادن ۳۳۷ پژوهش قرآنی در مقایسه با دیگر کشورهای جهان در رتبه نخست قرار دارد و ایران در رتبه چهارم جای دارد.

عصاره و باجی (۱۳۸۸) در پژوهشی به بررسی روند رشد، شناسایی و معرفی تولیدات علمی تأثیرگذار و نویسندگان علوم اجتماعی ایران از سال ۱۹۹۰ تا ۲۰۰۶ در نمایه استنادی علوم اجتماعی پرداختند و نشان دادند که میزان انتشارات علمی نویسندگان حوزه علوم اجتماعی ایران در پایگاه نمایه استنادی علوم اجتماعی طی سال‌های ۱۹۹۰ تا ۲۰۰۶ روندی صعودی را طی کرده است.

بررسی پیشینه‌ها حاکی از آن است که پژوهشگران تلاش کرده‌اند تولیدات علمی در حوزه‌های متفاوت موضوعی کشورهای اسلامی یا منطقه را بررسی کنند، اما در این میان، به‌منظور بررسی مقایسه برجستگی‌های علمی کشورهای اسلامی در حوزه علوم اجتماعی، پژوهشی شکل نگرفته و ضرورت انجام این مطالعه را بیش‌ازپیش نمایان می‌سازد.

۳- روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش، توصیفی است که با رویکرد علم‌سنجی و شاخص‌های مرتبط با آن انجام شده است. از منظر گردآوری داده نیز از مطالعات پس‌نگر و اسنادی محسوب می‌شود، از آن‌جهت که به سراغ داده‌های انباشته‌شده در یکی از پایگاه‌های تحلیلی استنادی به نام سایول رفته است.

پایگاه سایول، تحت مالکیت الزویر، از حرفه‌ای‌ترین و قوی‌ترین ابزارهای علم‌سنجی برای سازمان‌های پژوهشی و دانشگاه‌ها محسوب می‌شود. یک ابزار قدرتمند و انعطاف‌پذیر که این امکان را فراهم می‌کند تا کارایی تحقیق و پژوهش، ارزیابی مربوط به همکاری مؤسسه‌ها، روند جدید پژوهش‌های در حال ظهور و گزارش‌های منحصربه‌فرد استخراج و تحلیل شود. سایول از داده‌ها و محتویات پایگاه اطلاعاتی اسکوپوس و ساینس دایرکت استفاده می‌کند. داده‌ها در اسکوپوس روزانه و در سایول هر هفته به‌روزرسانی می‌شود. جامعه پژوهش شامل کشورهای مسلمان ایران، امارات متحده عربی، اندونزی، پاکستان، ترکیه، عربستان، عراق، لبنان، مالزی و مصر هستند. تعداد کشورهای اسلامی بسیار بیش از این موارد است، اما به دلیل محدودیت‌های مطالعه و نیز سهم ناچیز برخی کشورها در عرصه علم، بسیاری از آن‌ها از این مطالعه کنار گذاشته شدند. این کشورها به دلیل انتخاب حوزه علوم اجتماعی برای ارزیابی و مقایسه بین کشورها و بافت دینی و فرهنگی و قرابت مذهبی که با ایران دارند انتخاب شدند و نیز اینکه در اسناد بالادستی کشور، ارتقای وضعیت کشور در حوزه‌های مختلف علم و فناوری بین کشورهای منطقه و اسلامی جزء اهداف و راهبردها بوده است.

جامعه پژوهش در بخش برون‌دادهای علمی، حوزه‌های مختلف علوم اجتماعی هستند و طبقه‌بندی زمینه‌های تحقیق و توسعه^۱ مبنای استخراج اطلاعات قرار گرفته است. این طبقه‌بندی در کتابچه راهنمای فراسکاتی^۲ سازمان همکاری و توسعه اقتصادی^۳ استفاده شد. علوم کشاورزی، مهندسی و فناوری‌ها، علوم انسانی، علوم پزشکی، علوم اجتماعی، علوم طبیعی عناوین شش دسته موضوعی در این زمینه هستند. موضوع علوم اجتماعی شامل زیرحوزه‌های «اقتصاد و کسب و کار»، «سایر علوم اجتماعی»، «روان‌شناسی و علوم شناختی»، «علوم سیاسی»، «حقوق»، «آموزش»، «جغرافیای اقتصادی و اجتماعی»، «جامعه‌شناسی» و «رسانه و ارتباطات» می‌شود.

شایان ذکر است که داده‌ها در بازه زمانی ۲ تا ۸ سپتامبر ۲۰۲۳ از پایگاه استنادی سایول استخراج شده‌اند. پس از ورود به این پایگاه از قسمت Benchmarking بازه موردنظر (۲۰۱۳ تا ۲۰۲۲) و حوزه مورد مطالعه (جامعه‌شناسی) انتخاب شدند. از گزینه Countries, Regions and Groups نیز نام کشورهای موردنظر جستجو و اطلاعات هر یک از آن‌ها به تفکیک در قالب اکسل خروجی گرفته شد. به دلیل محدودیت‌ها در هریک از زیرحوزه‌ها حداکثر ۱۰ مورد از زیرحوزه‌ها گزارش و مقایسه شده است. گفتنی است که رتبه‌بندی کشورها بر اساس شاخص «تأثیرگذاری استنادی وزندهی شده در سطح رشته»^۴ صورت گرفته است. محاسبات و رتبه‌بندی‌ها نیز از طریق صفحه گسترده اکسل انجام گرفت.

پایگاه استنادی تحلیلی سایول، کل شبکه استناد — بیش از ۱ میلیارد پیوند استناد بین ۵۵+ میلیون نشریه نمایه‌شده توسط اسکوپوس از سال ۱۹۹۶ به بعد و بیش از ۲۰ میلیون سند غیرنمایه‌شده را که حداقل دو بار مورد استناد قرار گرفته‌اند — را در نظر می‌گیرد و آن شبکه را تقریباً به ۹۶۰۰۰ موضوع تقسیم می‌کند. یک

1. Fields of Research and Development(FORD)
2. Frascati Manual
3. Organization for Economic Cooperation and Development
4. Field-Weighted Citation Impact

موضوع، زمانی ایجاد می‌شود که در آن پیوندهای استنادی مستقیم درون موضوع قوی و پیوندهای استنادی مستقیم خارج از موضوع ضعیف هستند. فقط انتشارات نمایه‌شده در موضوعات گنجانده شده است. همه انتشارات اسکوپوس با استفاده از تجزیه و تحلیل استنادی مستقیم (برخلاف تجزیه و تحلیل استنادی مشترک) در موضوعات دسته‌بندی می‌شوند. مرزهای بین خوشه‌ها (موضوعات) با توجه به جایی که پیوندهای استنادی ضعیف‌اند، شناسایی می‌شوند. در جایی که پیوندها ضعیف‌اند، خوشه‌ها به موضوعات جداگانه تقسیم می‌شوند. خوشه‌های موضوعی با استفاده از همان الگوریتم استناد مستقیم که موضوعات را ایجاد می‌کند، تشکیل می‌شوند. هنگامی که قدرت پیوندهای استنادی بین موضوعات به یک آستانه می‌رسد، یک خوشه موضوعی تشکیل می‌شود. خوشه موضوعی، مجموعه‌ای از موضوعات با علاقه پژوهشی مشابه در حوزه‌های گسترده‌تر و سطح بالاتر است. از این خوشه‌های موضوعی می‌توان برای به دست آوردن درک گسترده‌تری از پژوهش‌های انجام‌شده توسط یک کشور، مؤسسه (یا گروه) یا محقق (یا گروه)، قبل از بررسی موضوعات خاص یا تخصصی‌تر استفاده کرد. هریک از ۹۶۰۰۰ موضوع با یکی از ۱۵۰۰ خوشه موضوعی مطابقت می‌یابد. همانند موضوعات، یک محقق یا مؤسسه می‌تواند در چندین خوشه موضوعی مشارکت داشته باشد، اما یک موضوع فقط می‌تواند به یک خوشه موضوعی و یک نشریه فقط به یک موضوع (و بنابراین یک خوشه موضوعی) تعلق داشته باشد (کلاوانز و بویاک^۱، ۲۰۱۷).

درواقع، برجستگی یک حوزه، نشان‌دهنده حرکت یا قابل مشاهده بودن موضوع خاصی است. برجستگی به معنای «اهمیت» نیست. محاسبه برجستگی یک موضوع سه معیار را برای نشان دادن حرکت موضوع ترکیب می‌کند:

۱. تعداد استنادها در سال n به مقالات منتشرشده در $n-1$ ،
 ۲. بازدیدهای اسکوپوس در سال n به مقالات منتشرشده در n و $n-1$ محاسبه می‌شود،
 ۳. میانگین CiteScore برای سال n .
- «شاخص تأثیرگذاری استنادی وزن‌دهی شده در سطح رشته» به عنوان یکی از شاخص‌های قابل دریافت در این سامانه، بالاتر از یک، نشان‌دهنده عملکرد استنادی بهتر مقاله‌های یک دانشگاه یا کشور در مقایسه با متوسط جهانی مقالات مشابه و شاخص پایین‌تر از یک، نشان‌دهنده عملکرد پایین در مقایسه با متوسط جهانی مقالات مشابه است. این سنج نشان می‌دهد که چگونه تعداد استنادهای دریافت‌شده توسط انتشارات محققان، با میانگین تعداد استنادهای دریافت‌شده توسط سایر نشریات مشابه که در پایگاه اطلاعاتی اسکوپوس نشان داده شده است، مقایسه می‌شود (الزویر، ۲۰۱۹).

۴- یافته‌ها

الف. وضعیت ایران در هر کدام از زیرحوزه‌های موضوعی علوم اجتماعی در بازه ۲۰۱۳-۲۰۲۲

جدول ۱، تعداد انتشارات علمی، نرخ رشد، تعداد استنادات، تعداد نویسندگان، میزان رشد نویسندگان، حجم استناد به ازای هر مدرک و ضریب تأثیر استنادی وزن‌دهی شده به تفکیک هریک از زیرحوزه‌های موضوعی علوم اجتماعی را نشان می‌دهد.

جدول ۱. وضعیت بروندهای علمی ایران در زیرحوزه‌های موضوعی علوم اجتماعی در بازه ۲۰۱۳-۲۰۲۲

زیرحوزه‌ها	تعداد انتشارات علمی	نرخ رشد انتشارات علمی	استنادات	نویسندگان	میزان رشد نویسندگان	استناد به ازای هر مدرک	تأثیر استنادی وزن‌دهی شده
اقتصاد و کسب‌وکار	۱۴۹۵۰	۱۹۵.۲	۲۴۷۰۳۵	۲۱۶۷۴	۱۹۱.۶	۱۶.۵	۱.۲۴
دیگر علوم اجتماعی	۱۲۷۹۹	۲۰۸.۸	۱۲۱۲۹۱	۲۰۷۳۴	۳۰۱.۸	۹.۵	۰.۹
روان‌شناسی و علوم شناختی	۱۱۸۸۶	۴۶۶.۶	۱۱۷۴۱۰	۲۳۳۹۳	۴۶۰.۱	۹.۹	۰.۹
علوم سیاسی	۷۷۹۸	۴۵۶.۹	۱۳۳۶۴۶	۱۴۱۳۷	۴۳۹.۶	۱۷.۱	۱.۲۹
حقوق	۷۱۴۷	۴۰.۶	۱۳۰۷۹۶	۱۳۵۸۹	۳۶۶.۳	۱۸.۳	۱.۳۶
آموزش	۶۸۴۱	۴۵۸.۸	۴۰۰۳۴	۱۱۸۰۴	۵۹۹.۶	۵.۹	۰.۹۱
جغرافیای اقتصادی و اجتماعی	۵۷۵۰	۵۱۴.۴	۷۲۳۳۳	۸۸۳۱	۶۰۸.۴	۱۲.۶	۱.۲۲
جامعه‌شناسی	۳۴۱۰	۵۱۴.۸	۲۰۹۶۲	۵۹۴۰	۶۰۲.۸	۶.۱	۰.۹۶
رسانه و ارتباطات	۹۲۵	۲۹۶.۴	۶۰۰۴	۱۷۲۵	۳۱۶.۴	۶.۵	۰.۹۸
مجموع	۵۰۹۵۴	۳۰۵.۱	۶۲۸۸۰۳	۷۰۷۲۷	۳۲۰.۲	۱۲.۳	۱.۰۶

نشریه مطالعات دانش پژوهی

صفحه ۱۷

برجستگی‌های علمی

ایران در حوزه علوم

اجتماعی در مقایسه ...

بررسی جدول بالا نشان می‌دهد که در بازه زمانی مورد مطالعه، تعداد ۵۰۹۵۴ برونداد علمی از کشور ایران در حوزه علوم اجتماعی در پایگاه اسکوپوس نمایه شده است. زیرحوزه‌های «اقتصاد و کسب‌وکار»، «سایر علوم اجتماعی»، «روان‌شناسی و علوم شناختی»، «علوم سیاسی»، «حقوق»، «آموزش»، «جغرافیای اقتصادی و اجتماعی»، «جامعه‌شناسی» و «رسانه و ارتباطات» به ترتیب بیشترین حجم خروجی علمی را داشته‌اند. «جغرافیای اقتصادی و اجتماعی» و «جامعه‌شناسی» بالاترین میزان رشد را از نظر بروندهای علمی داشته‌اند. از نظر حجم استنادات دریافتی زیرحوزه‌های «اقتصاد و کسب‌وکار»، «علوم سیاسی»، «حقوق»، «سایر علوم اجتماعی»، «روان‌شناسی و علوم شناختی»، «جغرافیای اقتصادی و اجتماعی»، «آموزش»، «جامعه‌شناسی» و «رسانه و ارتباطات» به ترتیب بیشترین استناد را دریافت کرده‌اند. «علوم سیاسی»، «اقتصاد و کسب‌وکار» و «جغرافیای اقتصادی و اجتماعی» دارای بالاترین استناد به ازای هر مدرک بوده‌اند و با دیگر زیرحوزه‌ها فاصله زیادی دارند. این حوزه‌ها به همان نسبت تأثیر استنادی وزن‌دهی شده بالاتری نیز داشته‌اند. بیشترین تعداد نویسندگان در زیرحوزه‌های «روان‌شناسی و علوم شناختی»، «اقتصاد و کسب‌وکار» و «سایر علوم اجتماعی» فعالیت داشته‌اند.

ب. رتبه ایران در مقایسه با دیگر کشورها در هریک از زیرحوزه‌های دارای برجستگی علمی

جدول ۲. رتبه ایران در مقایسه با دیگر کشورها در هریک از زیرحوزه‌های اقتصاد و کسب و کار

کشور حوزه	ایران	امارات	اندونزی	پاکستان	ترکیه	عربستان	عراق	لبنان	مالزی	مصر
برق؛ انرژی؛ اقتصاد	۹	۵	۱۰	۱	۳	۱	۷	۴	۶	۸
صنعت؛ پژوهش؛ بازاریابی	۸	۲	۹	۴	۱۰	۴	۳	۶	۱	۷
صنعت؛ نوآوری؛ کارآفرینی	۶	۳	۹	۱	۷	۱	۱۰	۴	۵	۸
زنجیره تأمین؛ مدیریت زنجیره تأمین؛ صنعت	۳	۶	۹	۱	۸	۱	۱۰	۴	۵	۷
کار؛ شخصیت؛ روان‌شناسی	۱۰	۱	۸	۳	۶	۳	۲	۵	۹	۷
مسئولیت اجتماعی شرکت؛ حاکمیت شرکتی؛ شرکت‌ها	۸	۱	۹	۴	۳	۴	۱۰	۲	۷	۶
گردشگری؛ گردشگران؛ مقصد	۶	۷	۱۰	۱	۸	۱	۹	۳	۵	۴
مدل‌ها؛ خطرات؛ دارایی، مالیه، سرمایه‌گذاری	۸	۶	۹	۲	۵	۲	۱۰	۱	۷	۴
سیاست‌های پولی؛ رشد اقتصادی؛ صادرات	۹	۱	۸	۲	۴	۲	۱۰	۶	۵	۷
ضایعات؛ مواد زائد جامد؛ زباله جامد شهری	۷	۲	۹	۴	۱۰	۴	۶	۸	۲	۱

نشریه مطالعات دانش پژوهی

صفحه ۱۸

دوره ۲، شماره ۳

پیاپی ۵

۱۴۰۲

جدول ۲، رتبه ایران در مقایسه با سایر کشورها در هریک از زیرحوزه‌های اقتصاد و کسب و کار را نشان می‌دهد. تنها حوزه‌ای که ایران در مقایسه با دیگر کشورها در آن اثرگذاری بیشتری داشته «زنجیره‌های تأمین؛ مدیریت زنجیره تأمین؛ صنعت» بوده است. در مجموع، امارات، عربستان و ترکیه بهترین جایگاه را در بین کشورهای مورد مطالعه داشته‌اند.

جدول ۳. رتبه ایران در مقایسه با دیگر کشورها در هریک از زیرحوزه‌های آموزش

حوزه کشور	ایران	امارات	اندونزی	پاکستان	ترکیه	عربستان	عراق	لبنان	مالزی	مهر
کار؛ شخصیت؛ روان شناسی	۱۰	۳	۸	۲	۷	۵	۱	۴	۹	۶
کودک؛ نوجوان؛ مدارس	۹	۲	۵	۸	۴	۱	۱۰	۳	۶	۷
دانش آموزان؛ دانشجویان پزشکی؛ آموزش	۸	۳	۶	۹	۵	۲	۱۰	۴	۷	۱
دانش آموزان؛ تدریس؛ آموزش؛ آموزش الکترونیکی	۴	۱	۹	۵	۵	۲	۱۰	۷	۸	۳
قمار؛ اینترنت؛ دانش آموزان	۵	۷	۱۰	۳	۵	۲	۹	۱	۸	۳
اختلالات رشد فراگیر کودک؛ اختلال اوتیسم؛ کودک	۹	۳	۵	۱	۷	۴	۲	۸	۱۰	۶
انتشارات؛ ادواری به عنوان موضوع؛ پژوهش	۹	۲	۷	۶	۸	۵	۱۰	۳	۱	۴
معلمان؛ زبان؛ دانشجو	۶	۱	۹	۵	۷	۳	۱۰	۲	۸	۴
زبان؛ خواندن؛ مفاهیم	۸	۱	۷	۱۰	۳	۵	۹	۲	۴	۵
ورزش ها؛ دانش آموزان؛ ورزشکاران	۲	۳	۷	۴	۶	۱	۱۰	۹	۸	۵

جدول ۳، نمایانگر رتبه ایران در مقایسه با دیگر کشورها در هریک از زیرحوزه‌های آموزش است. مطابق این آمار، زیرحوزه «ورزش، دانشجویان، قهرمانان» تنها موردی بوده که ایران در آن جایگاه خوبی کسب کرده است. عربستان و امارات از جمله کشورهای قوی در این حوزه هستند.

نشریه مطالعات دانش پژوهی

صفحه ۱۹

برجستگی های علمی

ایران در حوزه علوم

اجتماعی در مقایسه ...

جدول ۴. رتبه ایران در مقایسه با دیگر کشورها در هریک از زیرحوزه‌های حقوق

کشور حوزه	ایران	امارات	اندونزی	پاکستان	ترکیه	عربستان	عراق	لبنان	مالزی	مصر
برق؛ انرژی؛ اقتصاد	۹	۵	۱۰	۱	۲	۴	۷	۳	۶	۸
ضایعات؛ مواد زائد جامد؛ زباله جامد شهری	۸	۲	۱۰	۱	۷	۳	۶	۹	۵	۴
بلايا؛ سيل؛ خطرات	۶	۴	۷	۲	۸	۱	۱۰	۹	۵	۳
خشونت؛ زنان؛ کودک	۹	۲	۱۰	۵	۶	۳	۴	۱	۶	۸
چرخه زندگی؛ توسعه پایدار؛ پایداری	۵	۸	۳	۲	۹	۷	۱۰	۱	۶	۴
پشت بام‌ها؛ جزیره گرما؛ ساختمان‌ها	۵	۹	۸	۳	۱۰	۲	۷	۱	۶	۴
خدمات محیط زیستی؛ تمایل به پرداخت؛ ارزش‌گذاری	۶	۴	۵	۹	۳	۱	۱۰	۸	۶	۲
ساختمان‌ها؛ طرح؛ برنامه ریزی شهری	۵	۴	۵	۱۰	۸	۱	۳	۹	۷	۲
آب؛ منابع آبی؛ مدیریت آب	۲	۴	۱۰	۷	۸	۵	۱	۲	۶	۸
غذا؛ مصرف‌کنندگان؛ کشاورزان	۵	۱	۸	۴	۹	۳	۱۰	۷	۶	۲

در جدول ۴، رتبه ایران در مقایسه با دیگر کشورها در هریک از زیرحوزه‌های حقوق ارائه شده است. «آب، منابع آب و مدیریت آب» موضوعی بوده که ایران توانسته جایگاه خوبی در آن کسب کند. «برق؛ انرژی؛ اقتصاد» و «خشونت؛ زنان؛ کودک» از جمله محورهای موضوعی کمتر مورد توجه بوده است.

جدول ۵. رتبه ایران در مقایسه با دیگر کشورها در هریک از زیرحوزه‌های رسانه و ارتباطات

کشور حوزه	ایران	امارات	اندونزی	پاکستان	ترکیه	عربستان	عراق	لبنان	مالزی	مصر
قمار؛ اینترنت؛ دانش‌آموزان	۵	۷	۱۰	۳	۵	۲	۹	۱	۸	۳
رسانه‌ها؛ اخبار؛ روزنامه‌نگاری	۲	۱	۱۰	۴	۸	۶	۳	۹	۶	۵
روابط عمومی؛ رسانه‌های اجتماعی؛ صنعت	۲	۱	۳	۶	۸	۴	۱۰	۹	۵	۷
بخشش؛ ارتباط؛ دانش‌آموزان	۶	۸	۳	۲	۷	۱	۱۰	۹	۴	۵
بلاغت؛ فمینیست؛ فمینیسم	۷	۳	۴	۶	۲	۵	۱۰	۸	۱	۹
پژوهش؛ ارتباط؛ رقص	۸	۴	۵	۱	۵	۹	۲	۷	۳	۱۰
نوشتن؛ دانش‌آموزان؛ ارتباط	۳	۱	۷	۹	۸	۶	۱۰	۲	۴	۵

رتبه کشورها در هریک از زیرحوزه‌های رسانه و ارتباطات در جدول ۵ آمده است. موضوعات «رسانه، اخبار، روزنامه‌نگاری» و «روابط عمومی، رسانه‌های اجتماعی، صنعت» از مواردی است که ایران وضعیت خوبی در آن‌ها دارد.

جدول ۶. رتبه ایران در مقایسه با دیگر کشورها در هریک از زیرحوزه‌های علوم سیاسی

کشور حوزه	ایران	امارات	اندونزی	پاکستان	ترکیه	عربستان	عراق	لبنان	ماری	مصر
برق؛ انرژی؛ اقتصاد	۹	۵	۱۰	۱	۲	۴	۷	۳	۶	۸
ضایعات؛ مواد زائد جامد؛ زباله جامد شهری	۸	۲	۱۰	۱	۷	۳	۶	۹	۵	۴
قمار؛ اینترنت؛ دانش آموزان	۵	۷	۱۰	۳	۵	۲	۹	۱	۸	۳
بلایا؛ سیل؛ خطرات	۶	۴	۷	۲	۸	۱	۱۰	۹	۵	۳
رسانه‌ها؛ اخبار؛ روزنامه‌نگاری	۲	۱	۱۰	۴	۸	۶	۳	۹	۶	۵
خشونت؛ زنان؛ کودک	۹	۲	۱۰	۵	۶	۳	۴	۱	۶	۸
چرخه زندگی؛ توسعه پایدار؛ پایداری	۵	۸	۳	۲	۹	۷	۱۰	۱	۶	۴
پشت بام‌ها؛ جزیره گرما؛ ساختمان‌ها	۵	۹	۸	۳	۱۰	۲	۷	۱	۶	۴
اخلاق؛ پژوهش؛ رفتار- اخلاق	۹	۳	۷	۵	۶	۴	۱۰	۱	۸	۲
خدمات محیط زیستی؛ تمایل به پرداخت؛ ارزش‌گذاری	۶	۴	۵	۹	۳	۱	۱۰	۸	۶	۲

جدول ۶ وضعیت کشورها در هریک از زیرحوزه‌های علوم سیاسی را نشان می‌دهد. بر این اساس، «رسانه، اخبار و روزنامه‌نگاری» موضوعی است که ایران جایگاه خوبی در آن دارد.

نشریه مطالعات دانش پژوهی

صفحه ۲۱

برجستگی‌های علمی

ایران در حوزه علوم

اجتماعی در مقایسه ...

جدول ۷. رتبه ایران در مقایسه با دیگر کشورها در هریک از زیرحوزه‌های روان‌شناسی و علوم شناختی

کشور حوزه	ایران	امارات	اندونزی	پاکستان	ترکیه	عربستان	عراق	لبنان	مالزی	مصر
کار؛ شخصیت؛ روان‌شناسی	۱۰	۳	۸	۲	۷	۵	۱	۴	۹	۶
کودک؛ نوجوان؛ مدارس	۹	۲	۵	۸	۴	۱	۱۰	۳	۶	۷
احساسات؛ اضطراب؛ افسردگی	۱۰	۴	۹	۲	۸	۳	۷	۱	۵	۶
توجه؛ مغز؛ یادگیری	۵	۲	۸	۷	۴	۱	۱۰	۳	۹	۶
قمار؛ اینترنت؛ دانش‌آموزان	۵	۷	۱۰	۳	۵	۲	۹	۱	۸	۳
اختلالات رشد؛ فراگیر کودک؛ اختلال اوتیسم؛ کودک	۹	۳	۵	۱	۷	۴	۲	۸	۱۰	۶
خشونت؛ زنان؛ کودک	۹	۲	۱۰	۵	۶	۳	۴	۱	۶	۸
اخلاق؛ پژوهش؛ رفتار- اخلاق	۹	۳	۷	۵	۶	۴	۱۰	۱	۸	۲
اختلالات استرس؛ پس از سانحه؛ زخم‌ها و جراحات؛ بلایا	۹	۵	۱۰	۶	۷	۱	۴	۳	۷	۲
زبان؛ خواندن؛ مفاهیم	۸	۱	۷	۱۰	۳	۵	۹	۲	۴	۵

نشریه مطالعات دانش پژوهی

صفحه ۲۲

دوره ۲، شماره ۳

پیاپی ۵

۱۴۰۲

رتبه ایران و دیگر کشورها در هریک از زیرحوزه‌های روان‌شناسی و علوم شناختی در جدول ۷ آمده است. «توجه، مغز، یادگیری» و «اینترنت، دانشجویان» از جمله مواردی است که ایران در آن وضعیت بهتری نسبت به دیگر موضوعات دارد.

جدول ۸. رتبه ایران در مقایسه با دیگر کشورها در هریک از زیرحوزه‌های جغرافیای اقتصادی و اجتماعی

کشور حوزه	ایران	امارات	اندونزی	پاکستان	ترکیه	عربستان	عراق	لبنان	مالزی	مصر
برق؛ انرژی؛ اقتصاد	۹	۵	۱۰	۱	۲	۴	۷	۳	۶	۸
کنترل ترافیک؛ حمل و نقل؛ مدل‌ها	۷	۲	۹	۱	۵	۳	۱۰	۴	۸	۶
گردشگری؛ گردشگران؛ مقصد	۸	۳	۱۰	۱	۶	۴	۹	۲	۷	۵
ضایعات؛ مواد زائد جامد؛ زباله جامد شهری	۸	۲	۱۰	۱	۷	۳	۶	۹	۵	۴
بلایا؛ سیل؛ خطرات	۶	۴	۷	۲	۸	۱	۱۰	۹	۵	۳
پشت بام‌ها؛ جزیره گرما؛ ساختمان‌ها	۵	۹	۸	۳	۱۰	۲	۷	۱	۶	۴
خدمات محیط زیستی؛ تمایل به پرداخت؛ ارزش‌گذاری	۶	۴	۵	۹	۳	۱	۱۰	۸	۶	۲
ساختمان‌ها؛ طرح؛ برنامه ریزی شهری	۵	۴	۵	۱۰	۸	۱	۳	۹	۷	۲
آب؛ منابع آبی؛ مدیریت آب	۲	۴	۱۰	۷	۸	۵	۱	۲	۶	۸
غذا؛ مصرف کنندگان؛ کشاورزان	۵	۱	۸	۴	۹	۳	۱۰	۷	۶	۲

نشریه مطالعات دانش پژوهی

صفحه ۲۳

برجستگی‌های علمی

ایران در حوزه علوم

اجتماعی در مقایسه ...

جدول ۸ وضعیت کشورها در هریک از زیرحوزه‌های جغرافیای اقتصادی و اجتماعی را به نمایش گذاشته است. «آب، منابع آب، مدیریت آب» ازجمله موضوعاتی است که ایران در جایگاه خوبی قرار دارد.

جدول ۹. رتبه ایران در مقایسه با دیگر کشورها در هریک از زیرحوزه‌های جامعه‌شناسی

کشور حوزه	ایران	امارات	اندونزی	پاکستان	ترکیه	عربستان	عراق	لبنان	مالزی	مصر
قمار؛ اینترنت؛ دانش آموزان	۵	۷	۱۰	۳	۵	۲	۹	۱	۸	۳
رسانه‌ها؛ اخبار؛ روزنامه نگار ی	۲	۱	۱۰	۴	۸	۶	۳	۹	۶	۵
خشونت؛ زنان؛ کودک	۹	۲	۱۰	۵	۶	۳	۴	۱	۶	۸
اخلاق؛ پژوهش؛ رفتار- اخلاق	۹	۳	۷	۵	۶	۴	۱۰	۱	۸	۲
جشن؛ انتخابات؛ رأی دهنده	۹	۱	۸	۶	۲	۴	۱۰	۳	۵	۷
ساختمان‌ها؛ طرح؛ برنامه ریزی شهری	۵	۴	۵	۱۰	۸	۱	۳	۹	۷	۲
غذا؛ مصرف کنند گان؛ کشاورزان	۵	۱	۸	۴	۹	۳	۱۰	۷	۶	۲
مسکن؛ محل؛ اعیان سازی	۲	۳	۸	۱	۶	۳	۱۰	۵	۷	۸
جنگل؛ جنگل زدایی؛ حفاظت	۷	۱	۴	۵	۸	۲	۱۰	۲	۶	۹

در جدول ۹ رتبه کشورها در هریک از زیرحوزه‌های جامعه‌شناسی آمده است. بر این اساس، «مسکن، محل، اعیان سازی» و نیز «رسانه، اخبار، روزنامه‌نگاری» از جمله موضوعاتی است که ایران در آن توانسته به جایگاه خوبی برسد.

۵- بحث و نتیجه‌گیری

از آنجاکه پیشرفت در علم و فناوری، رقابت با کشورهای منطقه باهدف کسب بالاترین جایگاه در این حوزه و همچنین کسب مرجعیت علمی و فناوری از اهدافی است که اسناد بالادستی کشور بر آن تأکید دارند، ارزیابی وضعیت بروندهای علمی و فناورانه کشور و تعیین جایگاه در میان دیگر کشورهای منطقه و رقیب، ضروری است (میرامینی و همکاران، ۱۳۹۳). بر این اساس و با توجه به جایگاه و اهمیت علوم اجتماعی و فعالیت‌های علمی در این حوزه، در مطالعه حاضر تلاش شد تا برجستگی‌های علمی ایران در حوزه علوم

اجتماعی در بازه زمانی ۲۰۱۳ تا ۲۰۲۲ شناسایی و با کشورهای مسلمان مقایسه شود. در این مطالعه تلاش شد بر زیر حوزه‌ها و موضوعات خاص علوم اجتماعی تمرکز و آن‌ها را تحلیل و مقایسه نماید.

آنچه از یافته‌های این مطالعه، حائز اهمیت به نظر می‌رسد این است که برونده‌های علمی کشور در زیر حوزه رسانه بسیار پایین است. بعد از آن، سهم جامعه‌شناسی اندک است. ضمن اینکه در مجموع از حیث اثرگذاری علمی در حوزه‌های برجسته جهانی نیز جایگاه مناسبی ندارد. مطالعات دیگر نیز تا حدی این موضوع را تأیید می‌کنند از جمله اینکه سه کشور رژیم اشغالگر قدس، عربستان و ترکیه رقبای اصلی ایران هستند. تعداد مجلات نمایه شده ایران در پایگاه استنادی وب‌آوساینس در مقایسه با برخی کشورهای منطقه پایین تر است. در بعد حوزه‌های پژوهشی نوظهور نیز کشورهایی هستند که موقعیت بهتری نسبت به ایران دارند (آزادی احمدآبادی، ۱۴۰۲). ایران در سال ۲۰۱۶ رتبه پنجم میزان تولید انتشارات حوزه اسلامی را به خود اختصاص داد (عبداله پور و ابجدیان، ۱۴۰۲). در حوزه جنسیت، زنان و خانواده، ترکیه، نیجریه و ایران دارای رتبه اول تا سوم در بین کشورهای اسلامی هستند (کریمی و طباطبائیان امیری، ۱۳۹۹)؛ در حالی که چهار کشور ایران، ترکیه، عربستان و مصر به سرعت در حال افزایش در بهره‌وری پژوهشی هستند و در مقایسه با میانگین جهانی، هنوز عملکرد خوبی ندارند (کاواسینی، ۲۰۱۶). تنها ۱۸ درصد از انتشارات حوزه روان‌شناسی متعلق به انتشارات ایران، کویت، لبنان و سایر کشورهای اسلامی منطقه است (بیگلو و همکاران، ۲۰۱۳). در سال‌های ۲۰۱۰-۱۹۹۰ ترکیه پیشروترین کشور بوده است و پس از آن ایران، مصر، مالزی و نیجریه قرار دارند (خوب‌نسب جعفری، ۲۰۱۲). در مقایسه با کشورهای اسلامی پیشرو در تولید علم، رشد مقالات علمی ایران از لحاظ علمی چشمگیر است؛ در صورتی که میزان رشد استنادها در وضعیتی مطلوب قرار ندارد (مصطفوی و کیانی، ۱۳۹۴). آسیب‌شناسی این وضعیت در هریک از زیر حوزه‌ها، مستلزم مطالعه جداگانه‌ای است.

از دستاوردهای مشخص شده این مطالعه این بود که در زیر حوزه‌های اقتصاد و کسب و کار: پاکستان، عربستان و امارات؛ آموزش: امارات و عربستان؛ حقوق: لبنان، پاکستان و عربستان؛ رسانه و ارتباطات: امارات؛ علوم سیاسی: لبنان و عربستان؛ روان‌شناسی و علوم شناختی: لبنان و عربستان؛ جغرافیای اقتصادی و اجتماعی: پاکستان، عربستان؛ جامعه‌شناسی: امارات و لبنان ظرفیت‌های خوبی دارند. بر این اساس، یکی از راهکارهای پیشنهادی می‌تواند این باشد که مدیران و برنامه‌ریزان و نیز خود پژوهشگران در پی این باشند که در هریک از این حوزه‌ها با کشورهای مطرح، زمینه همکاری فراهم کنند. عموماً همکاری علمی در حوزه انتشارات باعث هم‌افزایی شده، رؤیت‌پذیری آن‌ها را ارتقا می‌دهد و استنادپذیری آن‌ها را بهبود می‌بخشد. حضور فعال و مستمر پژوهشگران این حوزه در شبکه‌های اجتماعی علمی، عاملی اثرگذار در معرفی دستاوردها و شبکه‌سازی خواهد بود.

یافته‌های این مطالعه نیز دو رویکرد یا گام متفاوت را پیش روی سیاست‌گذاران، مدیران و برنامه‌ریزان حوزه علم و فناوری کشور، به‌ویژه در حوزه علوم اجتماعی قرار می‌دهد:

نخست اینکه بر مزیت‌های رقابتی خود تکیه و آن‌ها را تقویت کنند. «زنجیره‌های تأمین؛ مدیریت زنجیره تأمین؛ «صنعت»؛ «ورزش، دانشجویان، قهرمانان»؛ «آب؛ منابع آب و مدیریت آب»؛ «رسانه، اخبار،

روزنامه‌نگاری؛ «توجه، مغز، یادگیری»؛ «اینترنت، دانشجویان» و نیز «مسکن، محله، اعیان سازی» از جمله این موضوعات است.

دوم اینکه در حوزه‌هایی که سهم کمی و کیفی اندکی برای کشور وجود دارد، سرمایه‌گذاری کنند و آن‌ها را به بلوغ نسبی برسانند. موضوعاتی نظیر «کار، شخصیت، روان‌شناسی»؛ «کودک، نوجوان، مدارس»؛ «خشونت، زنان، کودک»؛ «پژوهش، ارتباط»؛ «اخلاق، پژوهش»؛ «رفتار- اخلاق» و «برق، انرژی، اقتصاد» مواردی از این دست‌اند.

این رویکردها را می‌توان در سطح خرد (گروه‌های آموزشی و پژوهشی دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی) یا در سطح کلان (نهادهای متولی برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری، مانند شورای عالی انقلاب فرهنگی، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و ...) اتخاذ و پیگیری کرد.

از جنبه کلان برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری در این زمینه و حوزه خاص، نیز راهبردها و اقدامات نقشه جامع علمی کشور متناظر با محور «انتشارات علمی» در حوزه علوم اجتماعی، به شرح زیر است:

- توسعه پژوهش‌های بنیادی معرفتی در حوزه علوم انسانی مبتنی بر مبانی اسلامی و ارائه تولیدات علمی آن‌ها به جهان؛

- ایجاد نظام حمایت معنوی و اعتباری و مالی از پژوهش‌های علوم انسانی مبتنی بر مبانی اسلامی و حمایت از تألیفات، رساله‌ها، پژوهش‌ها و سمینارهای علمی تخصصی در این زمینه؛

- ایجاد سازوکارهای تشویق نظریه‌پردازان در حوزه‌های علوم انسانی و معارف اسلامی و انتشار دستاوردهای آنان.

این دست اقدامات نیز می‌تواند در راستای حمایت و اعتلای کمی و کیفی فعالیت‌های پژوهشگران حوزه علوم اجتماعی باشد.

مؤسسه استنادی و پایش علم و فناوری جهان اسلام^۱ از جمله نهادهایی است که با مأموریت هدایت، ارزیابی و رصد علمی و فناوری کشور، منطقه، کشورهای اسلامی و جهان شکل گرفته و «پایش علم، فناوری و نوآوری در سطح کشور و محیط بین‌الملل و کمک به کشورها، به‌خصوص کشورهای اسلامی داوطلب و منطقه در نیل به اهداف علمی» و «کمک به دیپلماسی علمی و فناوری در سطح ملی، منطقه‌ای، کشورهای اسلامی و بین‌المللی» از جمله اهداف این مؤسسه است. این نهاد اثرگذار با استفاده از وظایف و اختیارات مؤسسه خود که شامل «ایجاد سامانه جامع علم‌سنجی به‌منظور پایش مستمر فعالیت پژوهشگران، دانشگاه‌ها، مؤسسات پژوهشی و پارک‌های علم و فناوری ملی و بین‌المللی در زمینه علم، فناوری و نوآوری برای جهت‌دهی به روندها...»، «فراهم آوردن داده‌ها و اطلاعات لازم در سیاست‌گذاری آگاهانه و تصمیم‌سازی در حوزه علم، فناوری و نوآوری» و نیز «برنامه‌ریزی برای شناسایی و انتخاب پژوهشگران، نشریات و مؤسسات برتر در سطح ملی و بین‌المللی و اهداء جایزه» است، می‌تواند با ایجاد تعاملات

مناسب با مدیران و نیز پژوهشگران، سهم عمده‌ای در بهبود وضعیت تولیدات علمی حوزه علوم اجتماعی ایفا کند.

در همین راستا، توجه به موانع تحقق مرجعیت علمی در حوزه علوم اجتماعی نیز مهم است. از دیدگاه واثقی بادی، جوانعلی آذر و خندان (۱۴۰۰) این موانع عبارت‌اند از:

- اقدام منفعلانه و ضعف در دیپلماسی علمی با نهادهای مختلف داخلی (علمی و غیرعلمی)؛
- تبدیل نشدن افراد برجسته دانشگاه به جریان علمی در سطح ملی و جهانی؛
- عدم تولی‌گری و شاگردپروری اساتید؛
- تأسیس نشدن پژوهشگاه قدرتمند برای حضور دانش‌آموختگان و دانشجویان دکتری داخلی؛
- عدم تمرکز بر موضوع یا مسئله‌ای خاص و تکثر فعالیت‌های علمی؛
- عدم تعامل باز و مستمر با دیگر مکاتب فکری و اندیشمندان علوم انسانی در داخل و خارج از کشور (عدم ایجاد کرسی‌های آزاداندیشی واقعی)؛
- عدم توانمندی در برندسازی دانشگاه (انجام فعالیت‌های رسانه‌ای وسیع برای دانش‌آموختگان برجسته و محصولات علمی)؛
- پژوهش‌محور نبودن آموزش و عدم جهت‌گیری در راستای تربیت متفکر پژوهشگر در عرصه علوم انسانی.

با توجه به سهم ناچیز انتشارات جهان سوم و کشورهایی از این طیف در تولید دانش در حیطه علوم اجتماعی به دلایلی چون کمبود منابع پژوهشی، کمبود پژوهشگران زبده و روند رو به کاهش بودجه پژوهشی، لازم است افزون بر غلبه بر انزوای پژوهشی و زیرساخت‌های پژوهشی، بر استفاده از الگوهای ارتباط علمی برای بهبود جایگاه دانشی این جوامع و تبدیل شدن به بخشی از جامعه دانش جهانی تلاش شود. گذشته از این، دیگر راهکارهای توسعه و تقویت پژوهش، تولید دانش و بهبود جایگاه کشورهای در حال توسعه در فرایند تولید دانش، به‌ویژه در حوزه علوم اجتماعی است (ریان و دالی^۱، ۲۰۱۹). نکته نگران‌کننده اینکه در برخی حوزه‌ها که انتظار می‌رود ایران یا کشورهای مسلمان، پیشرو و پیشگام باشند، دیگر کشورها گوی سبقت را ربوده‌اند. کما اینکه به‌طور نمونه، بر اساس نتایج مطالعه خاصه و همکاران (۱۳۹۵)، آمریکا با انجام دادن ۳۳۷ پژوهش قرآنی در مقایسه با دیگر کشورهای جهان در رتبه نخست قرار دارد و ایران در رتبه چهارم جای دارد.

در حوزه علوم انسانی و اجتماعی در کشور نهادهای متفاوتی شکل گرفته است از قبیل: شورای تحول علوم انسانی، هیئت حمایت از کرسی‌های نظریه‌پردازی، نقد و مناظره، کمیسیون امور فرهنگی، اجتماعی، علوم انسانی و اسلامی دبیرخانه شورای عالی علوم تحقیقات و فناوری، انجمن جامعه‌شناسی ایران، انجمن علمی تحول علوم انسانی و....

در صورتی که تولید علم بیش و پیش از هر چیز نیازمند مساعد بودن فضا برای تحقیق و پژوهش، از میان برداشتن موانع از جلوی راه عالمان و پژوهشگران و زمینه‌سازی برای سهولت در فرایند تولید و کشف علم

است، نه افزودن سازمان‌های جدیدی که پیچ‌وخم جدیدی در مسیر پیش روی عالمان و پژوهشگران باشند (سوزنجی، ۱۳۸۷). به گفته پژوهشگران برای ارزیابی کیفیت برون‌دادهای علمی حوزه‌های علوم انسانی و اجتماعی، لازم است رویکردهای کمی نیز به‌عنوان روش‌های تکمیلی در کنار رویکردهای کیفی موردتوجه قرار گیرند. شاخص‌ها و معیارهای مورد استفاده برای این حوزه‌ها باید ترکیبی از شاخص‌های کمی و کیفی باشند (قنادی نژاد و حیدری، ۱۳۹۹). شناسایی جایگاه و ارزیابی عملکرد کشور در عرصه تولید علم و فناوری، مستلزم رصد و پایش در فواصل زمانی گوناگون است. چنین ضرورتی ایجاب می‌کند موقعیت علمی کشور در سطح بین‌المللی سنجیده و سپس با توجه به مزیت‌های نسبی آن در این مسیر حرکت و ازسوی دیگر در جهت رفع نقاط ضعف کشور کوشش شود.

محدودیت‌هایی که این مطالعه با آن‌ها روبه‌رو بود، بازه زمانی ده‌ساله بود که می‌توانست گسترده‌تر باشد. به دلیل محدودیت‌ها در ارائه مطالب، در زیرحوزه‌ها پژوهشگر توانست فقط ۱۰ مورد اول را ارزیابی و مقایسه کند؛ در این پژوهش، برخی کشورهای اسلامی مطالعه شدند.

به‌منظور دستیابی به مرجعیت و افزایش رؤیت‌پذیری برون‌دادهای علمی، لازم است سیاست‌ها و برنامه‌ها به نحوی تنظیم و اجرا شود که افزایش کمیت و کیفیت آن‌ها را در پی داشته باشد. بر اساس شاخص برجستگی علمی و توجه هم‌زمان آن به بحث کیفیت و رؤیت‌پذیری برون‌دادهای علمی، پیشنهادهایی که به‌منظور بهبود وضعیت کمی و کیفی فعالیت‌های علمی در حوزه علوم اجتماعی برای کشور می‌توان پیشنهاد داد، به شرح ذیل است:

- ✓ تقویت پایگاه‌های اطلاعاتی مختص رشته‌های علوم انسانی و اجتماعی؛
- ✓ تأمین و بهینه‌سازی بسترهای متناسب با شأن و جایگاه پژوهش و پژوهشگران حوزه علوم اجتماعی؛
- ✓ ایجاد زمینه برای انتشار ایده‌های نو در علوم انسانی از طریق راه‌اندازی مجلات معتبر؛
- ✓ برنامه‌ریزی در جهت رؤیت‌پذیر کردن مجلات و مقالات پژوهشگران ایرانی؛
- ✓ اتصال مراکز علمی و آموزشی کشور به کتابخانه‌های بزرگ الکترونیکی و پایگاه‌های اطلاعاتی غنی جهان؛
- ✓ تبیین و تعیین اولویت حوزه‌های پژوهشی کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت از سوی گروه‌های آموزشی و پژوهشی؛
- ✓ ترغیب پژوهشگران این حوزه به حضور در رسانه‌های اجتماعی علمی.
- ✓ برای دیگر پژوهشگران علاقه‌مند به این حوزه، پیشنهادها زیر ارائه می‌شود:
- ✓ انتخاب یکی از زیرحوزه‌ها و مقایسه وضعیت ایران با کشورهای مسلمان در تمام موضوعات دارای برجستگی؛
- ✓ مطالعه و بررسی وضعیت برون‌دادهای علمی ایران در حوزه‌های علوم کشاورزی، مهندسی و فناوری‌ها، علوم پزشکی، علوم اجتماعی و علوم طبیعی؛

نشریه مطالعات دانش پژوهی

صفحه ۲۸

دوره ۲، شماره ۳

پیاپی ۵

۱۴۰۲

- ✓ انجام پژوهش کیفی و مصاحبه با پژوهشگران حوزه‌های علوم اجتماعی در خصوص دلایل ضعف برون‌دادهای علمی و راهکارهای تقویت آن؛
- ✓ تکرار این مطالعه برای سال‌های بعد و بررسی میزان تغییرات حاصل شده.

۶- منابع و مآخذ

- آزادی احمدآبادی، قاسم. (۱۴۰۲). ارزیابی جایگاه علمی جمهوری اسلامی ایران در میان کشورهای منطقه بر مبنای داده‌های سال ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۰. *تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی*، ۵۷(۱)، ۷۹-۱۰۰. doi: 10.22059/jlib.2023.358236.1686
- آزادی احمدآبادی، قاسم. (۱۳۹۹). *شناسایی سیاست‌ها، تبیین مفاهیم و شاخص‌های مرجعیت علم، فناوری و نوآوری*. گزارش طرح پژوهشی. مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور.
- جنوی، المیرا؛ منصورزاده، محمدجواد؛ و شاهمرادی، بهروز. (۱۴۰۱). بررسی اولویت‌های نقشه جامع علمی کشور با علوم هم‌جوار جهت متنوع‌سازی نظام پژوهشی ایران با رویکرد پیچیدگی علمی. *پژوهش نامه علم سنجی*، ۸(۲)، ۱-۳۰. doi: 10.22070/rsci.2021.13754.1469
- حسینی، سیدحسین؛ و شهابی، روح‌الله. (۱۳۹۷). علوم انسانی در ایران؛ وضعیت کنونی و راهکارهای ارتقای آن با بهره‌گیری از الگوی تحلیل درونی / محیطی. *پژوهش‌نامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی*، ۱۸(۱)، ۱۰۱-۱۲۶.
- خاصه، علی اکبر؛ صادقی، سعید؛ عزتی، ابراهیم؛ و غفاری، سعید. (۱۳۹۵). بررسی جایگاه مطالعات قرآنی در تولید علم جهانی با استفاده از فنون علم‌سنجی. *فصلنامه مطالعات قرآنی*، ۷(۲۸)، ۴۷-۶۹.
- سوریامورتی، آر. (۲۰۲۰). *علم‌سنجی برای علوم انسانی و اجتماعی*. (ترجمه قاسم آزادی احمدآبادی و محمود سنگری، ۱۴۰۲). چاپار.
- سوزنچی، حسین. (۱۳۸۷). نقشه جامع علمی کشور و نقدهایی در باره آن. دوهفته نامه پگاه حوزه، ۲۴۶.
- شیخ زاده، حسین (۱۳۹۴، ۲۳ آذر). *علوم انسانی تحول و ارتقاء در راستای منافع ملی ایران*. کنفرانس بین‌المللی رویکردهای نوین در علوم انسانی، مالزی. <https://civilica.com/doc/439581>
- صفاهیه، هاجر؛ و شریفی فرد، زینب. (۱۳۹۹). دو دهه عملکرد کشورهای اسلامی در حال توسعه عضو گروه D8 در برون‌دادهای علمی و فناوریانه: مطالعه تطبیقی. *سیاست نامه علم و فناوری*، ۱۰(۴)، ۵۳-۶۸.
- عبداله پور، الهام؛ و ابجدیان، فاطمه. (۱۴۰۲). ارزیابی موضوعی پژوهش‌های حوزه هنر اسلامی در پایگاه اطلاعاتی اسکوپوس با تأکید بر مقالات پژوهشگران ایرانی. *پیکره*، ۱۲(۳۲)، ۲۱-۳۷. doi: 10.22055/pyk.2023.18322
- عصاره، فریده؛ و باجی، فاطمه. (۱۳۸۸). تولیدات علمی تأثیرگذار نویسندگان علوم اجتماعی ایران در پایگاه وب آوساینس در سال‌های ۱۹۹۰ تا ۲۰۰۶. *مطالعات کتابداری و علم اطلاعات*، ۳(۲)، ۶۵-۷۶.
- غفاری، سعید؛ کیانی، شعله؛ و ملکی، ایرج. (۱۳۹۸). ارزیابی تولیدات علمی پژوهشگران حوزه روانشناسی در نظام استنادی ISI طی سال‌های ۲۰۱۷-۲۰۱۳: مطالعه علم سنجی. *اطلاع‌رسانی پزشکی نوین*، ۵(۱)، ۳۳-۴۰. Doi:10.29252/jmis.5.1.33
- قره بقلو، وحید. (۱۳۹۴). *تحلیل شایستگی‌های علمی ایران بر اساس برون‌دادهای بین‌المللی*. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه شاهد.
- قنادی نژاد، فرزانه؛ و حیدری، غلامرضا. (۱۳۹۹). روش‌ها و شاخص‌های ارزیابی تولیدات علمی در علوم انسانی و اجتماعی: مرور نظام مند. *پژوهش نامه علم سنجی*، ۶(۲)، ۲۰۳-۲۳۰. doi: 10.22070/rsci.2020.4998.1341
- کریمی، رضا؛ و طباطبایی‌امیری، فائزه‌السادات. (۱۳۹۹). مطالعه روند تولیدات علمی کشورهای اسلامی در حوزه جنسیت، زنان و خانواده در پایگاه وب آو ساینس. *مطالعات قرآن و حدیث سفینه*، ۶۹(۱۸)، ۲۷-۵۰.
- مصطفوی، اسماعیل؛ و کیانی، حمیدرضا. (۱۳۹۴). ارزیابی تطبیقی کشورهای اسلامی پیشرو در تولید علم: مطالعه ایران، ترکیه، مصر و پاکستان در پایگاه اطلاعات علمی ESI. *پژوهشنامه علم سنجی*، ۱(۱)، ۵۱-۶۸. doi: 10.22070/rsci.2015.375

میرامینی، سیدجواد؛ ربیعی، علی؛ محمودی میمند، محمد؛ و پرهیزکار، محمد مهدی. (۱۳۹۳). تدوین شاخص‌های دانایی‌محوری در بخش علم و فناوری و ارائه مدل استراتژیک دانایی‌محوری در سند چشم‌انداز. *فصلنامه علمی پژوهشی راهبرد اقتصادی*، ۳(۱۱)، ۳۳-۵۰.

نوکاریزی، محسن؛ و علیان، مریم. (۱۳۸۹). بررسی وضعیت تولیدات علمی اعضای هیئت‌علمی دانشگاه بیرجند در پایگاه اسکوپوس با تاکید بر همکاری علمی. *اطلاع‌رسانی و کتابداری*، ۳۰(۸)، ۵۷-۷۸.

وائقی بادی، محمد؛ جوانعلی آذر، مرتضی؛ و خندان، علی اصغر. (۱۴۰۰). شناسایی و اولویت‌بندی موانع تحقق مرجعیت علمی در عرصه علوم انسانی (مورد مطالعه دانشگاه امام صادق علیه‌السلام). *اندیشه مدیریت راهبردی (اندیشه مدیریت)*، ۱۵(۱)، ۲۹-۷۲. doi: 10.30497/smt.2021.239314.3117

Biglu, M. H., Chakhmachi, N., & Biglu, S. (2014). Scientific study of Middle East countries in psychology. *Collnet Journal of Scientometrics and Information Management*, 7(2), 293-296. <https://doi.org/10.1080/09737766.2013.832900>

Cardoso, L., Silva, R., Almeida, G. G. F. D., & Lima Santos, L. (2020). A bibliometric model to analyze country research performance: SciVal topic prominence approach in tourism, leisure and hospitality. *Sustainability*, 12(23), 9897. <https://doi.org/10.3390/su12239897>

Cavacini, A. (2016). Recent trends in Middle Eastern scientific production. *Scientometrics*, 109(1), 423-432. DOI:10.1007/s11192-016-1932-3

Elsevier. (2019). *Research Intelligence Research Metrics Guidebook*. <https://www.mcgill.ca/research/files/research/elsevier-research-metrics-book-r5-web.pdf>

Elsevier. (2023). *Topic Prominence in Science – SciVal*. <https://beta.elsevier.com/products/scival/overview/topic-prominence?trial=true>

Franssen, T., & Wouters, P. (2019). Science and its significant other: Representing the humanities in bibliometric scholarship. *Journal of the Association for Information Science and Technology*, 70(10), 1124-1137. <https://doi.org/10.1002/asi.24206>

Hammarfelt, B. (2016). Beyond coverage: Toward a bibliometrics for the humanities. In M. Ochsner, S. E. Hug & H.-D. Daniel (Eds), *Research Assessment in the Humanities Towards Criteria and Procedures* (pp. 115–132). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-29016-4_10

Khoubnasabjafari, M., Sadeghifar, E., Khalili, M., Ansarin, K., & Jouyban, A. (2012). Research performances of Organization of Islamic Conference (OIC) members. *BioImpacts: BI*, 2(2), 111-122. doi : 10.5681/bi.2012.017

Klavans, R., & Boyack, K. W. (2017). Research portfolio analysis and topic prominence. *Journal of Informetrics*, 11(4), 1158-1174. <https://doi.org/10.1016/j.joi.2017.10.002>

Loprieno, A., Werlen, R., Hasgall, A. & Bregy, J. (2016). The “Mesurer les Performances de la Recherche” project of the Rectors’ Conference of the Swiss Universities (CRUS) and its further development. In M. Ochsner, S. E. Hug & H.-D. Daniel (Eds), *Research Assessment in the Humanities Towards Criteria and Procedures* (pp. 13–22). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-29016-4_2

Oldac, Y. I. (2022). Global science and the muslim world: overview of muslim-majority country contributions to global science. *Scientometrics*, 127(11), 6231-6255. DOI:10.1007/s11192-022-04517-0

Ryan, J. C., & Daly, T. M. (2019). Barriers to innovation and knowledge generation: The challenges of conducting business and social research in an emerging country context. *Journal of Innovation & Knowledge*, 4(1), 47-54. <https://doi.org/10.1016/j.jik.2017.10.004>

نشریه مطالعات دانش پژوهی

صفحه ۳۰

دوره ۲، شماره ۳

پیاپی ۵

۱۴۰۲